

Інформер методиста

До уваги учителів

Шнайдер Тетяна Андріївна, методист
комунальної науково-методичної установи «Березнівський
районний методичний кабінет» Березнівської районної ради.

СУЧАСНИЙ КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНИЙ УРОК.

Компетентнісне навчання – один із шляхів модернізації загальної середньої освіти

Сучасний урок – це урок, на якому присутній демократичний стиль спілкування, де діти вчатьсЯ здобувати знання, а не отримувати готові, де навчають не тільки словом, а й організованою справою, де створені умови для розвитку ініціативності, самостійності та набуття ще в шкільному віці досвіду вирішення проблем, реалізації власних можливостей як в освітній, так і в практичній діяльності.

У чому ж суть компетентнісного підходу?..

Під компетентнісним підходом в освіті розуміється спрямованість навчально-виховного процесу на формування і розвиток компетентностей учня як кінцевого результату навчання.

- компетенція - належна обізнаність із чим-небудь; коло повноважень організації, установи чи особи
- компетентність - якість особистості, що проявляється в готовності і здатності застосовувати набуті знання й вироблені уміння в будь-якій ситуації залежно від виниклих потреб
- компетентний – той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі, із чимось добре обізнаний, тямущий; такий, який уміє застосовувати знання, уміння й навички в будь-якій ситуації; який уміє дати собі раду в будь-якій ситуації

Компетентність – це набута в процесі навчання

інтегрована здатність учня, що складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

1. Знання – це не просто набір правил, а та корисна інформація, яка допомагає в житті. Це не завжди вчені ступені, а знання певних простих правил про те, як влаштований світ, як все взаємодіє, і як правильно в ньому існувати.
2. Результатом навчання мають стати не окремі знання, а набута сума компетенцій, які дозволяють організувати діяльність на високому рівні.
Критично мисляча людина завжди ставить запитання: (що це таке? що я про це знаю? навіщо це мені потрібно? що я дізнався? що я з цим буду робити? де я це зможу застосувати?)
1. Уміння.. Формуються у процесі практичної діяльності (відводиться достатньо часу).
2. Предметні (уміння розбирати речення як синтаксичну одиницю... вміння аналізувати почуте, прочитане, побачене, сприймати на слух різну іншомовну інформацію).

3. Загальнонавчальні (пізнавальні, комунікативні, інформаційні, організаційно-діяльнісні).

Володіння вміннями допоможе учням:

здійснити свідомий вибір способу життя, виробити модель поведінки, що відповідає власним потребам і запитам суспільства.

1. Компетентність – це відображення набутого досвіду.
2. Наявність досвіду свідчить про набуття відповідної властивості – досвідченості, яка є близькою до змісту поняття «компетентність».
3. Досвід - це практична складова компетентності, яка є цінністю для особистості і визначає її подальшу мотивацію щодо збагачення досвіду певної діяльності або відмову від повторних спроб отримання досвіду.

Визначають мотивацію індивідуальної поведінки і складають світогляд людини. Як застосує набуті знання особа, якими цінностями вона керується – матеріальними, соціально-політичними чи духовними; загальнолюдськими чи індивідуальними (для власної вигоди)?.. Це важливо!

Виникають у ході практичної діяльності, яка зорієнтована на кінцевий результат. Досягнення його є значущим, ціннісним для особи. Отже, важливо вміло організовувати навчально-пізнавальну діяльність школярів, зорієнтовану на формування правильних ціннісних орієнтацій.

Ставлення до оточуючого породжує відповідні почуття та емоції (подобається/не подобається, потрібно/не потрібно, буду виконувати/не буду виконувати), які або спрямовують діяльність на формування конкретних цінностей і набуття знань, або гальмують розвиток особистості.

Тому важливо формувати позитивне ставлення до навчальної діяльності, викликати бажання удосконалювати себе як особистість засобами виучуваної теми.

Традиційне навчання - знання про предмет; уміння здійснювати предметну діяльність.

Компетентнісне навчання - знання про діяльність і про себе як діяча; уміння здійснювати й осмислювати діяльність.

Компетентнісно орієнтована освіта відрізняється від традиційної саме практичною спрямованістю. Вона акцентує увагу не на знаннях, а на результаті навчання, і в якості результату розглядається не сума певної розпорошеної інформації, а здатність школяра використовувати здобуті знання, засвоєну інформацію в комплексі у різноманітних нестандартних умовах, проблемних ситуаціях.

Науковці дослідити різні форми та методи - які тепер ми використовуємо на своїх уроках...

ОСВІТНІ ПАРАДИГМИ

Знаннєва - РОЗВИВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ

ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ

КОМПЕТЕНТНІСНА ОСВІТА

Які ж компетентності ми формуємо під час уроку?..

- Ключові (життєві) компетентності (соціальні, полікультурні, комунікативні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти) – стосуються загального (метапредметного) змісту освіти й формуються засобами усіх навчальних дисциплін.
- Загальнопредметні компетентності – стосуються певного кола навчальних предметів і освітніх галузей і, відповідно, формуються їх засобами.
- Предметні компетентності – часткові стосовно перших двох рівнів, можуть формуватися засобами конкретних предметів/

Відповідно до проекту нового базового Закону «Про освіту» ключовими для нової української школи визначено такі ключові компетентності:

1. Спілкування державною
(і рідною у разі відмінності) мовами.
2. Спілкування іноземними мовами.
3. Математична грамотність і компетентності в природничих науках і технологіях.
4. Інформаційно-цифрова компетентність.
5. Уміння навчатися впродовж життя, соціальні і громадянські компетентності.
6. Підприємливість.
7. Загальнокультурна грамотність.
8. Екологічна грамотність і здорове життя.

ЗА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ВМІЄ ВЧИТИСЯ ТОЙ УЧЕНЬ, ЯКИЙ

- усвідомлює мету навчання
- мотивований до ефективної освітньої діяльності
- уміє організувати свою навчальну діяльність
- уміє відібрати потрібні знання
- працює за продуманим планом, який веде до поставленої мети
- уміє рефлексувати власну діяльність та її результати і прагне до самовдосконалення

ЯК НАВЧАТИ, ЩОБ ФОРМУВАТИ КОМПЕТЕНТНОСТІ?

Із численного арсеналу методів навчання доцільними для формування компетентностей є:

- метод проектів
- дебати
- ігрові технології
- програма «Читання й письмо для розвитку критичного мислення» (ЧПКМ)
- інтерактивні технології
- метод портфоліо
- частково-пошукові методи
- дослідницькі методи

Що маємо зробити, аби компетентнісно зорієнтоване навчання не стало черговою модою?

Навчальна діяльність у кінцевому результаті повинна не просто дати людині суму знань, умінь чи навичок, а сформувати рівень компетенції...

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти!?...Якими вони мають бути...

Компетентності складно формувати, а ще складніше вимірювати, але без цього якісна шкільна освіта у ХХІ столітті неможлива.

Компетентнісно-зорієнтований урок..

КЗ урок - Спрямованість на соціалізацію учнів.

На основі отриманих знань, сформованих умінь і якостей учень уміє взаємодіяти з навколишнім світом, не тільки адаптується до суспільства, але й активно бере участь у його процесах, впливає на самого себе і свої життєві обставини.

Компетентнісний підхід.

Знання – не самоціль, а засіб формування компетентностей як кінцевого результату навчання. Засобом реалізації компетентнісного підходу є компетентнісно зорієнтовані завдання, що використовуються з метою формування і перевірки рівня предметних, міжпредметних і ключових компетентностей.

Особистісно зорієнтоване навчання.

Полягає у створенні умов для особистісного розвитку учня, здобуття знань, вироблення вмінь і навичок, формування компетентностей.

Спрямованість на особистість учня.

Учень – суб'єкт навчання. Ним він стає лише тоді, коли включається в діяльність: сам визначає зміст роботи, формулює цілі, добирає форми діяльності, рефлексує й оцінює її.

Інтерактивний і діалоговий характер навчання.

Сприяє розвитку взаєморозуміння, взаємодії, спільного вирішення проблем шляхом використання інтерактивних методів; учить критично мислити, зважувати альтернативні думки, ухвалювати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми.

Діяльнісна основа.

«Якщо ми хочемо, щоб дитина щось засвоїла, то потрібно це втілити в діяльність самої дитини» (Венгер). Діяльність спрямована не на передачу знань, а на організацію діяльності, на самопізнання, саморозвиток, вироблення власних способів освоєння світу.

На такому уроці використовуємо... Використання сучасних технологій.

Інформаційно-комунікаційні. Прискорюють передавання знань і накопиченого досвіду, підвищують якість навчання й освіти, дають змогу успішніше й швидше адаптуватися до соціальних змін.

Особистісно зорієнтовані (ігрові, проектні, групова навчальна діяльність, розвивальне навчання та ін.). Спрямовані на розвиток природних індивідуальних здібностей учнів та становлення їх суб'єктності.

Розвиток критичного мислення.

Не заучувати матеріал, а формувати вміння логічно мислити, критично оцінювати події, явища, приймати самостійні виважені рішення.

Варіативність і гнучкість структури.

Час вносить корективи в структуру й типологію уроку. Оновлюються типи уроків, відповідно змінюється структура кожного з них. Структура має відповідати обраному типу.

СТРУКТУРА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

1. Мотиваційний етап (забезпечення емоційної готовності до уроку; актуалізація суб'єктного досвіду; актуалізація опорних знань).
2. Етап цілевизначення і планування (мета формулюється вчителем на основі програмних вимог; ціль визначається учнем і є конкретною).
3. Етап опрацювання навчального матеріалу (учень працює самостійно; робота вчителя – до уроку).
4. Рефлексивно-оцінювальний етап (оцінюються не лише знання, а й (і це головне!) особистісний розвиток).

ВИМОГИ до... ОЗУ

1. Діагностично поставлені цілі.
2. Урахування суб'єктного досвіду учня.
3. Забезпечення суб'єкт-суб'єктних відносин.
4. Діяльнісна основа.
5. Діалогічність.
6. Чітке виділення етапів.
7. Урахування стилю навчальної діяльності, науковості школяра, його інтересів, прагнень, цінностей і т.п.
8. Створення на уроці ситуації успіху.
9. Оцінювання школяра в порівнянні з його попередніми успіхами й запланованими цілями, поцінування успіхів і докладених зусиль.

ЕТАПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ\ ВИМОГИ ДО ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

Завдання педагога в тому, щоб підвести до дверей, дати ключ і навчити учня користуватися цим інструментом. Ніхто, крім самого учня, не зможе увійти у світ знання.

Н. Маслова, доктор пед. Наук

Підготовка до укладання матеріалів, конспекту ОЗ уроку

1. ЕТАП МОТИВАЦІЇ, ЦІЛЕВИЗНАЧЕННЯ І ПЛАНУВАННЯ (10 ХВ.)

Завдання полягає в тому, щоб:

- задіяти внутрішні мотиви учнів, пов'язані з потребою пізнання (навіщо це мені потрібно?);
 - на основі вимог програми та з опорою на вивчений матеріал спільно визначити цілі (очікувані результати) уроку, узгодити їх із потребами самих учнів, їх суб'єктивним досвідом;
- спланувати методи, прийоми, форми роботи, запитання і завдання, які забезпечать актуалізацію суб'єктивного досвіду, діалогічність навчання, можливість самостійного здобуття і застосування знань, організацію рефлексивно-оцінювальної діяльності

2. ЕТАП ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ (25 ХВ.)

Засвоєння та осмислення змісту матеріалу. Перевага надається самостійній та парно-груповій роботі, постійному зверненні до активних та інтерактивних технологій. Постійна увага до віднайдення учнем особистісних смислів у вивчуваному матеріалі.

3. РЕФЛЕКСИВНО-ОЦІНЮВАЛЬНИЙ ЕТАП (10 ХВ.)

Рефлексія, оцінювання, корекція. Рефлексуються й оцінюються не лише результат, а й процес та пов'язані з ним почуття (що робив? для чого? що отримав у результаті?).

АНАЛІЗ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

Рефлексія:

1. Чи проводилося оцінювання процесу виконання завдань?
 1. Які форми для цього застосовувалися: самоконтроль, взаємооцінка, колективна думка, якісь інші?
2. Чи оцінював учитель оригінальність суджень, правильність та раціональність шляхів розв'язку проблем?

Чи набували учні навичок цілевизначення, планування, рефлексії, оцінювання Домашнє завдання - сучасного учителя- сучасним дітям- на сучасному уроці...? Важливо! Знаємо і пам'ятаємо про види навчальної діяльності на сучасному уроці...

Індивідуальна робота – самостійне виконання школярем навчального завдання.
Фронтальна робота – одночасне виконання всіма учнями одного й того ж завдання під керівництвом учителя.
Колективна – спілкування, взаємодія учнів у процесі навчання.
Групова робота – виконання завдання групою учнів.
Парна – обмін вивченою інформацією в парах

Інформер методиста

Застосування активних здоров'язберігаючих технологій на уроках

іноземної мови

На сучасному етапі людина, її життя і здоров'я визначаються як найвищі людські цінності, бо саме вони є показником цивілізованості суспільства, головним критерієм ефективності діяльності всіх його сфер.

Стає очевидною потреба зміни ставлення до здоров'я дитини в системі освіти.

Увага до питання здоров'я школярів суттєво зросла. Про несприятливість у даній сфері говорять давно, але сьогодні ця проблема стоїть дуже гостро.

«Здоров'я - не все, але без здоров'я - нічого»

Сократ.

Здоров'язберігаюча педагогіка, з одного боку, має сформувати в учнів спеціальні знання, уміння, навички збереження і зміцнення свого здоров'я, створення індивідуального здорового способу життя, а з іншого – передбачати в педагогічних технологіях можливості здійснення самостійних спроб удосконалення себе, свого тіла, психіки, емоцій, працювати над розвитком своїх комунікативних здібностей, виховувати гуманне ставлення до світу, до оточення, до самого себе.

Під здоров'язберігаючими технологіями вчені пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);
- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);
- повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Отже, сучасний урок іноземної мови має бути здоров'язберігаючим, здоров'яформуючим, здоров'язміцнюючим, спрямованим на формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, учити культури здоров'я на засадах розвитку життєвих навичок. Такий підхід до сучасного уроку зобов'язує вчителя бути взірцем здорової людини.

Тому, щоразу постає питання щодо новизни і не традиційності навчального матеріалу.

Очікування незвичайного, особлива зацікавленість також слугують для зняття напруги учнів, оскільки зачіпає емоційну сферу. Викликати інтерес може знайомство з новими журналами, розповідь про яке-небудь місто англomовних країн із застосуванням ілюстрацій.

Виникає запитання: чим же відрізняється цей вид розрядки від звичайного аудіювання? При проведенні аудіювання вчитель направляє увагу школяра на прийняття мови на слух, ставить запитання, пропонує спеціальні вправи. Розповідь же вчителя, підібрана з метою зняття втоми, напруги, починається словами «Зараз я розповім вам щось цікаве». Така розповідь не носить навчального характеру, а будується на зрозумілій учням мові з використанням наочності, міміки і жестів.

Слід використовувати на уроках жартівливі історії для релаксації.

Незвичайним подразником, що викликає мимовільну реакцію учнів і сприяє зняттю напруги є сміх. Для цього можна розповідати що-небудь комічне, дотепне з класного життя, часто використовувати іграшки, картинки.

Не менш важливим може бути застосування аутогенного тренування (АТ). У наш час стрімкого росту зазнали інноваційні і комп'ютерні технології, тому не слід забувати про використання аутогенного тренування.

Виникають проблеми основної школи: велике перевантаження учнів, багатопредметність, зниження мотивації навчання, що веде до зниження інтересу до здобуття освіти.

У середніх і старших класах АТ зазвичай проводиться протягом 3-5 хв., за необхідності – на початку або в середині уроку. Витрати часу повністю замінюються станом релаксації, потім підвищенням працездатності.

Перш ніж приступити до АТ, слід зменшити освітлення кабінету, включити тиху, спокійну музику. Після цього учням необхідно психологічно настроїти себе, прийняти зручну позу, відрегулювати дихання, розслабитися. Попросити учнів злегка нахилити тулуб вперед, сидячи на стільці, голову трохи опустити, очі закрити, ноги при цьому поставити на повну ступню, коліна не повинні торкатися один одного, передпліччя рук покласти на коліна, кисті вільно опустити.

Отже, учні отримують релаксацію у повному обсязі. А, саме, розслаблюються.

Тихим голосом слід сказати учням: розслабити м'язи обличчя і рук, потім потилиці, шиї, плечей, рук, грудної клітки, живота і ніг. Усе тіло занурюється у спокій. Дихання спокійне. Не відволікатися на сторонні думки. *I'm ready to rest. I want to be quiet.*

Учні опинилися у наступному стані. Відчуття важкості.

Розслаблення м'язів суб'єктивно сприймається як відчуття важкості. Спочатку його можна викликати в одній руці, на наступних уроках – в іншій, а потім в обох одночасно. З часом відчуття важкості може змінитися приємним відчуттям легкості, невагомості.

Me left arm is heavy.

My right leg is heavy.

All my muscles are relaxed and resting.

I am quiet.

Наступає відчуття припливу тепла. Відчуття тепла забезпечує кращий відпочинок, заспокоює нервову систему.

My body is warm. Nothing diverts my attention.

Завершальна частина

Вихід з аутогенного занурення має бути спокійним і поступовим.

I open my eyes. I have a lot of energy. I am active and strong. I can do any work easily. My body is light.

Використання здоров'язберігаючих технологій має велику роль у житті кожного школяра, дозволяє легше й успішніше опанувати необхідні знання на уроці та здолати труднощі.

При викладанні іноземної мови, завжди слід звертати увагу на методи, форми, прийоми, технології здоров'язбереження, які потрібно застосувати на уроках. Вважаю, що застосування здоров'язберігаючих технологій на уроках має велике значення. Адже, іноземна мова - це серйозний і складний предмет. З перших уроків діти вчаться спілкуватися іноземною. При цьому повинні засвоїти низку нового лінгвістичного матеріалу (лексичні одиниці, граматичні форми, виробити фонетичні навички). На уроках учням доводиться багато запам'ятовувати, говорити, писати, читати, слухати і аналізувати інформацію, тому вчитель повинен приділяти особливу увагу здоров'ю дитини.

Головним завданням вчителя має стати забезпечення максимально сприятливого і комфортного середовища і створення у дітей позитивної емоційної налаштованості на уроці. Позитивні емоції здатні повністю знімати наслідки негативних впливів на організм школяра. Учитель повинен прагнути викликати позитивне ставлення до предмета, підвищувати інтерес і мотивацію школярів. Важливо, щоб у дітей не виникло почуття страху, остраху перед предметом.

Потрібно учителю поставити перед собою мету:

- застосовувати елементи здоров'язберігаючих технологій на уроках англійської мови;

- використовувати методи позитивної психологічної підтримки учня, враховуючи індивідуальні особливості і здійснювати диференційований підхід до дітей з різними можливостями.

Слід розглянути питання, яке хвилює кожного педагога: яким повинен бути урок з позицій здоров'язбереження?

Для підвищення здоров'я учнів велике значення має організація уроку. Щоб уникнути втоми і перевантаження дітей необхідно будувати урок у відповідності з динамікою уваги учнів, враховувати час для кожного завдання, чергувати види робіт.

Щоб уникнути втоми учнів, зміна видів робіт може бути наступна:

- самостійна;
- читання;
- письмові завдання (творчі);
- слухання (аудіювання),
- розвиток діалогічного мовлення (відповіді на питання);
- робота з підручником (усно і письмово);
- завдання творчого спрямування;
- інтерактивні вправи «мозковий штурм» (необхідний елемент на кожному уроці).

Вони сприяють розвитку розумових операцій, пам'яті і одночасно відпочинку учнів. Зміна різних видів повинна проводитися через 7-10 хвилин (нераціональна зміна через 15-20 хвилин, коли у дитини з'являються ознаки втоми і зникає інтерес, зацікавленість до розумової праці).

З метою запобігання втоми учнів, а також з метою профілактики порушення постави і зору, у кожен урок потрібно намагатися включати оздоровчі моменти:

- фізкультхвилинки;
- динамічні паузи;
- хвилинки релаксації;
- дихальна гімнастика; гімнастика для очей;
- рухливі рольові ігри.

Зупинимося детальніше на кожному з них. Потрібно активно використовувати на уроках у початкових класах фізкультхвилинки, бо рухова активність учнів сприяє зняттю втоми і підвищенню мотивації до навчання, кращому оволодінню мовними матеріалами. Намагатися фізкультхвилинки підбирати до різних тем, включаючи вивчення лексики, і разом з тим, робити відповідні рухи. Наприклад, при вивченні теми «Кольори» можна запропонувати кожному учню взяти відбиток ноги тата і перенести на кольоровий папір, вирізати. Розкладаються різнобарвні ступні від дверей до дошки, учні по черзі стрибають на ступні і називають відповідний колір.

Відмінною особливістю багатьох вправ на уроці англійської мови є активна жестикуляція для підкріплення слухового образу візуальним. При цьому візуальні образи, що сприймаються з картинки, запам'ятовуються гірше, ніж ті слова або словосполучення, які вчитель і діти показують і самі на собі. Особливо це актуально на початковому етапі навчання англійської мови. Під час уроків проводжу фізкультхвилинки, в ході яких учні виконують різні вправи на зняття втоми, зміцнення опорно-рухової системи і м'язів очей.

Можна виокремити декілька правил для проведення фізкультхвилинки:

- комплекси підбираються у залежності від виду уроку, його змісту;
- вправи повинні бути різноманітними, тому що одноманітність знижує інтерес до них, отже, їх результативність;
- фізкультхвилинки повинні проводитися на початковому етапі стомлення, виконання вправ при сильному стомленні не дає бажаного результату.

- перевагу потрібно віддавати вправам для стомлених груп м'язів.

Активна поведінка учнів на уроці забезпечується за рахунок використання римівок, віршів, пісень на основі рухів та проведення фізкультхвилинок (на уроці фізкультхвилинок проводяться 1-2рази у молодших класах, і по 1 – у 5-9 класах; по 2-3 хвилини тривалістю через 15-20 хвилин після початку уроку).

При підборі віршів слід намагатися стежити за тим, щоб зміст тексту поєднувалося з темою уроку.

Можна запропонувати учням самостійно на уроці, вдома проводити фізкультхвилинки. Обов'язковою умовою ефективного проведення подібних форм - позитивний емоційний фон. Ось приклад однієї з активних форм роботи:

After a bath. After a bath I try, try, try, To wipe myself, Till I dry, dry, dry. I wipe my hands And fingers and toes wet, And two legs And a little shiny nose. Just think how much Less time I'd take If I were a dog, And could shake, shake, shake.

Запропоновані римування можуть використовуватися для проведення фізичних хвилинок. На уроках практикую зарядки для зняття м'язового стомлення з пальців.

Five little gentlemen Going for a walk.

Five little gentlemen Stop for a talk.

Along came five ladies

They stood all together

And they began to dance (5 пальчиків - джентльмени, 5 пальчиків - леді, вони зустрічаються і починають танцювати).

Системна підтримка учителю та учню, у вигляді аудіододатку додається до підручників з англійської мови (поглиблене вивчення, автори М. Ростоцька, О. Карп'юк). Кожен урок побудований так, що дитина отримує знання і має інтерес до вивчення предмета. Кожен учень із задоволенням вдома прослуховує вправи і відтворює почуте вголос та робить відповідні рухові вправи.

Сучасний урок іноземної мови характеризується великою інтенсивністю і вимагає концентрації уваги, напруження сил. Потребує зусиль налаштувати хлопчиків на оволодіння знаннями в середині і в кінці навчального дня, коли багато з них не можуть ще «відійти» від попереднього уроку, коли не всі їх проблеми успішно вирішені, а деяким з них необхідна психологічна підтримка, це так би мовити, «гіперактивні діти».

Щоб допомогти налаштуватися на роботу під час уроку слід використовувати елементи аутогенного тренування. Аутогенне (буквально «самородне») тренування - це система прийомів саморегуляції функцій організму. Вона дозволяє активно коригувати психічними функціями, зміцнювати силу волі, покращувати увагу, регулювати частоту скорочень серця, нормалізувати дихальний ритм.

Головним завданням аутотренінгу є регуляція власних емоцій. Перш ніж приступити до аутотренінгу, зменшується освітленість кабінету, вмикається тиха, спокійна музика. Після цього діти психологічно налаштовують себе, приймають зручну позу, відрегулювавши дихання, розслабляються.

Сидячи на стільці, потрібно сказати дітям трішки нахилити тулуб вперед, голову трохи опустити, очі закрити, ноги при цьому поставити на повну ступню, коліна не повинні торкатися один одного, передпліччя рук покласти на передню поверхню стегон, кисті вільно звисити. Тобто, прийняти позу «кучера». Тихим голосом прошу учнів розслабити м'язи обличчя і рук, потім потилиці, шиї, плечей, рук, грудної клітки, живота і ніг, не відволікатися на сторонні думки. Усе тіло занурюється в спокій, дихання спокійне:

I am ready to rest. I want to be quiet. All my muscles are relaxed. My breast muscles are relaxed. My body is resting. Nothing can trouble me. Розслаблення м'язів

суб'єктивно сприймається як відчуття тяжкості. Спочатку його можна викликати в одній руці, на наступних уроках - у іншій, а потім в обох одночасно. З часом почуття тяжкості може змінитися приємним відчуттям легкості, невагомості:

My left arm is heavy. My right leg is heavy. All my muscles are relaxed and resting. I am quiet.

Відчуття тепла забезпечує кращий відпочинок, заспокоює нервову систему: My arm right is warm. My body is warm. Nothing diverts my attention.

Заключна частина. Вихід з аутогенного занурення повинен бути спокійним, поступовим.

I open my eyes. I have a lot of energy. I am active and strong. I can do any work easily. My body is light. Приклад комплексної релаксації. (Quiet music) Sit comfortably. Close your eyes. Breathe in. Breathe out. Let's pretend it's summer. You are lying on a sandy beach. The weather is fine. The light wind is blowing from the sea. The birds are singing. You have no troubles. No serious problems. You are quiet. Your brain relaxes. There is calm in your body. Nothing diverts your attention. You are relaxing. (Pause) Your troubles float away. You love your relatives, your school, your friends. They love you too. Learn to appreciate every good thing. The Earth is full of wonders. You can do anything. You are sure of yourself, that you have much energy. You are in good spirits.

Open your eyes. How do you feel?

Звичайно, дані вправи не слід використовувати у 1 класі, а починаючи з 3,4 класу, і, звичайно, не на кожному уроці. Також це залежить від психологічного стану наших сучасних «гіперактивних учнів».

На уроках іноземної мови обов'язково слід використовувати пісні, причому не тільки з молодшими школярами. Пісня гарно застосовується на усіх рівнях навчання. Вона є одним з найбільш ефективних способів впливу на почуття й емоції учнів. За допомогою пісні можна краще засвоїти лексику, практикуються граматичні структури, відпрацьовується фонетика мови і т.д. Пісні слід підбирати такі, щоб їх можна було б співати хором, легко запам'ятати мелодію і слова. Добре, якщо слова пісні супроводжуються ще й відповідними рухами. Пісні дають можливість розслабитися, зробити невелику перерву в робочій навчальній діяльності на уроці. Це свого роду релаксація в середині або наприкінці уроку, коли потрібна пауза, що знімає напругу й відновлює працездатність. Пісня активізує функції голосового і дихальних шляхів, розвиває музичний слух і пам'ять, підвищує інтерес до вивчення іноземної мови. Учні долучаються до культури країни, мову яку вивчають. Численні повторення, характерні для пісенного жанру, сприяють легкому і мимовільному запам'ятовуванню лексико-граматичних конструкцій.

На сайті learnenglishkids.britishcouncil.org представлений широкий вибір флеш-пісень різної тематики. Вони яскраві, барвисті і «запальні»: I am driving in a car (4 times). Over the mountains, Through the trees, Travel the world And the seven seas (I am travelling in a boat... I am travelling on a train... I am travelling on a horse...).

Підготувала Шнайдер Т.А., методист РМК

Методична робота

І Н Ф О Р М А Ц І Я

про проведення упродовж 2015/2016 н.р. заходів на відзначення Року

англійської мови

На виконання Указу Президента України від 16.11. 2015 №641/2015 «Про оголошення 2016 року – Роком англійської мови в Україні», обласних заходів, спрямованих на популяризацію англійської мови від 03.12.2015 року №7598/01-33/15, з метою сприяння вивченню англійської мови для розширення доступу громадян району до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково - освітнього простору, на підтримку програми Go Global, яка визначає вивчення англійської мови одним із пріоритетів стратегії розвитку були затверджені заходи наказом управління освіти, молоді та спорту Березнівської РДА (наказ від 25.12.2015 року №487 «Про затвердження Заходів, спрямованих на популяризацію англійської мови»)

Відповідно до плану заходів управління освіти, молоді та спорту Березнівської районної державної адміністрації присвячених Року англійської мови в Березнівському районі на базі навчальних закладів були проведені різні тематичні вечори, відкриті уроки, позакласні заходи, педагогічні мости, флеш-моби, Тиждень англійської мови, заходи до Дня Європи, районний етап Всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2016», номінація «Англійська мова», районні семінари-практикуми, майстер-класи, ряд заходів під час функціонування літніх мовних таборів (екскурсії, відео уроки, творчі конкурси, захист презентації з тем, конкурс англійської пісні, поезії, інсценізації дитячих казок) увесь матеріал був вміщений на блогах учителів, сайтах школи.

З 12 по 18 грудня 2016 року до проведення Всеукраїнського Тижня англійської мови та 14 грудня 2016 р. Дня англійської мови проходили різні заходи:

з 12 по 18 грудня 2016 року на базі загальноосвітніх навчальних закладів Березнівського району проходив Тиждень англійської мови, проводилися наступні заходи:

- конкурс стінгазет «Шекспір – геній англійської літератури» (5-11 класи);
- перегляд відеофільмів про життєвий та творчий шлях Шекспіра та королеви Англії (7-9 класи);
- позакласний захід «Шекспір серед нас» (6-9 класи);
- акція «Привітай молодшого школяра з Різдвом»;
- відкритий урок «Спорт у нашому житті» (6 клас);
- фотоконкурс «Найоригінальніший підпис на англійській мові про життя учнів на уроці»;
- відкритий урок «Хобі» (4 клас) на базі Моквинського НВК «Гімназія - ЗОШ I ступеня»;
 - виховний захід «Як козаки до Євросоюзу мандрували»;
 - заняття-тренінг «Живи з добром у серці та на устах»;
 - виставка проектів – презентацій до фільму «Ромео і Джульєтта»;
 - вікторина «Я люблю зимові англійські свята»;
 - конкурс стінгазет «Сучасний Ромео»;
 - віртуальна подорож Великобританією;
 - конкурс листівок «Привітай друга зі святом на англійській мові» (у Кам'янській ЗОШ I-III ступенів);
- відкриті уроки з тем «Катаклізми в природі. Види катаклізмів», «Сучасний англійський світ»; «Сервіровка святкового столу»; «Правила поведінки у Британських школах»;

- «Свято англійської мови» 7 клас;
- вікторина «Я знаю англійську мову» - 5 клас (на базі Березнівської гімназії);
- флеш-моби «Прапор Великобританії»;
- засідання дискусійного клубу «To be or not to be?!.»;
- постановка уривків з п'єс присвячених пам'яті видатного світового поета та драматурга В. Шекспіра;
- конференції у 10-11 класах з теми «Видатний поет і драматург Вільям Шекспір», «На орбіті Шекспіра» на базі Березнівського НВК «ЕГЛ- ЗОШ I-II ступенів».

Розроблені уроки та виховні заходи були спрямовані на розвиток інтелектуальних компетентностей школярів, вміння працювати з різноманітною інформацією, умінь застосовувати здобуті знання на практиці.

Протягом червня 2016 року на базі шкіл району функціонував літній іноземномовний табір (загони). Учні могли поглиблювати знання з іноземних мов шляхом участі у різних заходах.

Учителі району взяли участь у проекті «Go Global» та увійшли у 290 шкіл України, які виграли грант на запрошення волонтера в заклад, у якому буде функціонувати англійськомовний табір (Березнівський НВК «ЕГЛ-ЗОШ I-II ступенів»).

На базі 40 ЗНЗ функціонують різноматематичні гуртки, факультативи, спецкурси, курси за вибором для кращого засвоєння учнями навчального матеріалу з предмета та зацікавлення у вивченні іноземних мов.

Учителі іноземної мови активно брали участь у різних фахових конкурсах – конкурс-ярмарок педагогічної діяльності, вебінарах, он-лайн конференціях, обласних семінарах за участю зарубіжних методистів, спрямованих на підвищення методичного рівня учителів англійської мови.

Учасники вищезгаданих заходів отримали сертифікати, свідоцтва про те, що дійсно були слухачами.

Організовано та системно ведеться робота щодо забезпечення проведення учнівських, педагогічних конкурсів, олімпіад, турнірів змагань, інших заходів з англійської мови спрямованих на заохочення педагогів, учнів до вивчення та удосконалення англійської мови, підвищення рівня володіння нею.

Методичні рекомендації щодо викладання предметів художньо-естетичного циклу у 2016-2017 навчальному році

Додаток до листа Міністерства
освіти і науки України
від 17.08.2016р. № 1/9-437

Предмети художньо-естетичного циклу в школі спрямовані не тільки на естетичне виховання учнів, а завдяки впливу на емоційно-чуттєву сферу через образний зміст творів мистецтва вони здатні ефективно впливати на формування патріотизму, моралі та інших загальнолюдських цінностей.

У 2016/2017 навчальному році вивчення предметів художньо-естетичного циклу здійснюватиметься за такими програмами:

у 5 – 8 класах за навчальною програмою «Мистецтво. 5 – 9 класи». Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013;

у 9 класі – за програмою «Художня культура. 9 клас». – К.: Ірпінськ: Перун, 2005;

у 10 – 11-х класах – за програмами «Художня культура» рівню стандарту, академічного та профільного рівнів.

Програми розміщені на офіційному сайті МОН:

(<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>);

Навчальна програма «Мистецтво. 5-9 класи» (авт. Л. Масол, О. Коваленко, Г. Сотська, Г. Кузьменко, Ж. Марчук, О. Константинова, Л. Паньків, І. Гринчук, Н. Новикова, Н. Овіннікова) включає три блоки: «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрований курс

«Мистецтво». Цілісна структура програми передбачає наскрізний тематизм та логіку побудови змісту за роками навчання від 5 до 9 класу. У 5-му класі учні засвоюють особливості **мови** різних видів мистецтва, у 6-му класі – палітру **жанрів** музичного та образотворчого мистецтва, у 7-му класі – новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства. У 8 – 9 класах учні опановуватимуть **стилі та напрями** мистецтва.

Наголошуємо, що для формування в учнів мистецьких компетентностей та реалізації практико-орієнтованого компонента змісту програми предмети художньо-естетичного циклу: *музичне мистецтво, образотворче мистецтво, інтегровані курси «Мистецтво» та «Художня культура»* мають викладати вчителі зі спеціальною мистецько-педагогічною освітою (вчитель музичного та образотворчого мистецтва, художньої культури).

Упродовж навчання у 8 класі, відповідно до навчальної програми учні загальноосвітніх навчальних закладів опановуватимуть особливості стилів і напрямів мистецтва минулого (античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс (I семестр); бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм (II семестр), у процесі чого засобами різних видів мистецтва розкриватиметься тема року.

Особливістю навчальної програми є варіативність художнього змісту: кожен учитель може творчо ставитися до змісту, поурочного розподілу навчального художнього матеріалу. Він має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та виконання, орієнтуючись на навчальну тематику та критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні та інші види завдань для учнів, враховуючи програмні вимоги, мету уроку, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

У 5 – 7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо.

У 8 класі, як і у попередні навчальні роки, пізнання мистецтва відбувається через сприймання, інтерпретацію і оцінювання художніх творів з акцентом на культурологічний контекст та **творче самовираження** учня, насамперед, у музичній та художній діяльності, що реалізується, зокрема, у виконанні різноманітних завдань та *мистецьких проектів* (індивідуальних, колективних) відповідно до потреб учнів у співі чи малюванні, конструюванні тощо, що сприятиме активному формуванню компетентностей, визначених навчальною програмою, а саме:

наприкінці 8 класу учень виявляє здатність:

- інтерпретувати зміст творів мистецтва різних видів і стилів відповідно до соціокультурного контексту;
- розробляти індивідуальні та колективні проекти з мистецтва різних епох;
- застосовувати зв'язки між різними видами мистецтва у художньо-творчій діяльності;
- висловлювати особистісно-ціннісне ставлення щодо мистецтва різних стилів, виявляти комунікативні вміння в процесі обговорення різних явищ мистецтва в групах, виконувати проекти з мистецтва;
- здійснювати самостійну пошукову діяльність щодо мистецтва різних стилів, використовувати музейні матеріали.

Саме тому важливо не перетворити курс «Мистецтво» у 8 класі в суто інформативний, не переважувати учнів зайвою інформацією, а наповнити його завданнями художньо-практичного спрямування. Для цього навчальною програмою передбачено виконання учнями практичних завдань, зокрема пошукового (мистецькі проекти) та творчого (виконання живописних та графічних композицій, театралізацій тощо) характеру.

Важливого значення слід приділяти застосуванню на уроках інтегративних художньо-педагогічних технологій, методів і прийомів стимулювання асоціативно-образного мислення (міжвидових мистецьких паралелей, аналогій, порівнянь тощо), що зумовлено спільним тематизмом, який об'єднує навчальний матеріал різних видів мистецтва, насамперед музичного і образотворчого. Також на уроках доцільно застосовувати інтерактивні, проблемно-евристичні, комп'ютерні технології; стимулювати пошук учнями в мистецтві особистісно значущих смислів, співзвучних власному досвіду.

Навчальна та методична література з предметів художньо-естетичного циклу, рекомендована МОН, зазначена у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені на офіційному сайті МОН.

Під час підготовки вчителів до уроків радимо використовувати періодичні фахові видання, зокрема науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта», газету «Шкільний світ» та ін.

**Методичні рекомендації щодо викладання предмета
«Художня культура» у 2016/2017 навчальному році**

Із давніх-давен мистецтво займало важливе місце у процесі формування особистості. Введення його до змісту загальної та професійної освіти завжди було пов'язане з прилученням людини до творчості та стимулюванням її до самовираження.

Вивчення мистецьких дисциплін має свої особливості і певним чином відрізняється від інших освітніх предметів. Більшість з них передбачає, передусім, логічні операції, ознайомлення з конкретними фактами, опанування понять і формул, тобто розвиває теоретичне мислення. Мистецтво ж удосконалює здатність бачити, відчувати, споглядати. Адже живопис, музика, театр, створюють такий комплекс засобів виразності, який дає свободу грі фантазії, уявленню. Мистецтво покликане виховувати художній смак людини, розвивати її здатність до творчості за законами краси.

Одним з найважливіших компонентів духовної культури людства виступає художня культура, яка разом з пізнавальною, релігійною, моральною, економічною, політичною культурою покликана формувати внутрішній світ людини, сприяти розвитку людини як творця культурних цінностей.

Сучасне навчання, і мистецьке, зокрема, ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, визначених в основних нормативних документах освіти – Державних стандартах, навчальних планах, програмах.

У **2016/2017** навчальному році вивчення предметів художньо-естетичного циклу здійснюватиметься за такими програмами:

У **9 класі** дисципліною художньо-естетичного циклу є художня культура, яка вивчається за програмою «Художня культура» авт. Л.Масол, Н.Миропольська К.: «Перун», 2005 р.; www.mon.gov.ua)

Її зміст є логічним узагальненням вивченого учнями на уроках мистецьких дисциплін у 1-8 класах та пропедевтикою подальшого вивчення художньої культури у старшій профільній школі.

У **10 – 11-х** класах – за програмами «Художня культура» рівня стандарту, академічного та профільного рівнів, авт. Л.Масол, Н.Миропольська, що міститься в Збірнику програм з художньо-естетичного циклу для 5-11 класів (вид. «Перун», 2005 р.), Збірнику програм для профільного навчання (вид. «Оберіг», 2009 р.).

Для учнів **10 класу**, що навчаються за програмами рівня стандарту та академічного рівня створено два підручники: авт. Л.Масол, Н.Миропольська, О.Гайдамака, Л.Климова; а відповідно до програми профільного рівня – підручник авт. Л. Масол, О. Оніщенко, С. Ничкало, О.Гайдамака.

Програми з художньої культури **для 11 класу** реалізують такі підручники: відповідно до програми рівня стандарту створено підручники авторів Н. Назаренко та ін., та підручник авт. Н.Миропольська та ін.; програму академічного та профільного рівнів реалізує підручник авт. Л.Климової.

Програми розміщені на офіційному сайті МОН: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/.

Наголошуємо, що для формування в учнів мистецьких компетентностей та реалізації практико-орієнтованого компоненту змісту програми, предмети «Художня культура» мають викладати вчителі зі спеціальною мистецько-педагогічною освітою (вчитель музичного та образотворчого мистецтва, художньої культури).

Навчально-методичне забезпечення, рекомендоване Міністерством до використання в навчальних закладах, зазначено у Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, розміщених на офіційних веб-сайтах МОНУ.

Нагадуємо, що відповідно до наказу МОНУ від 02.08.2012 № 882 «Про використання навчально-методичної літератури у загальноосвітніх навчальних закладах», загальноосвітнім навчальним закладам дозволяється використовувати в організації навчально-виховного процесу тільки ту навчальну літературу, якій надано відповідний гриф МОНУ.

У програмі курсу «Художня культура» не тільки реалізуються концептуальні ідеї цілісного художньо-естетичного розвитку особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва, але й надаються можливості проектування нових можливостей для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу, надання умов сучасному вчителю реалізувати потреби і запити учнів старшої школи.

Сучасний урок художньої культури - становить основу педагогічної системи формування у старшокласників свідомого художньо-естетичного ставлення до мистецтва. Він, на думку авторів

програми, має розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно розв'язувати художні завдання.

Навчання художньої культури має базуватися на положенні: *«Головне - не кількість інформації і набутих знань, а накопичення особистісного художньо-естетичного досвіду»*.

Саме тому рекомендуємо педагогам художньої культури перейти із площини монологічного викладу навчального матеріалу у площину конструювання діалогу між учнями. Цьому сприятиме використання різноманітних форм роботи на уроці, зокрема, **інноваційних** художньо-педагогічних технологій: інтегративних, проблемних, інтерактивних (дискусії, диспути), проектних (індивідуальні, групові та колективні проектні завдання). Звертаємо увагу, що проектна діяльність має організовуватися на добровільних засадах: це стосується як вибору теми й обсягу пошукової роботи, так і форм презентації. В умовах особистісноорієнтованого навчання головне завдання педагогів – зацікавити учнів предметом, віднайти завдання, які відповідатимуть і здібностям, і можливостям кожного школяра. Проектну діяльність учнів треба ретельно планувати, поетапно відстежувати й оцінювати результати. Вчителеві доцільно стежити за виконанням проектів, допомагати учням організовувати свою роботу, вчасно коректувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.

Крім того, у старшій профільній школі важливим постає завдання *професійної орієнтації учнів*. Для цього варто, зокрема, у профільних класах посилити практичну спрямованість курсу через систему спеціальних творчих завдань з урахуванням інтересів учнів, які водночас виконують функцію «професійних випробувань» з метою реалізації й перевірки знань й умінь учнів.

Основними і обов'язковими видами діяльності на уроках, як уже зазначалося, має бути сприймання і аналіз-інтерпретація творів мистецтва та мистецька діяльність учнів (вокально-хорова, художньо-практична, творча). Тому оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за основними видами діяльності на уроках відповідно до орієнтовних Вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (наказ МОН від 21.08.2013 № 1222).

Тематичні оцінки з художньої культури у 10 – 11 класах виставляються після вивчення відповідного розділу програми. Під час виставлення тематичної оцінки враховуються **всі види** навчальної діяльності учнів, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню.

У 9 та 11 класах предмет «Художня культура» може складатися під час **державної підсумкової атестації** як предмет за вибором в основній та старшій школі, та як профільний предмет в 11 класі (для учнів, які навчалися у класах з профільним навчанням). У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено. Державна підсумкова атестація з художньої культури проводиться відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки. Підготовкою до успішного складання державної підсумкової атестації може бути системне застосування на уроках художньої культури типів завдань, запропонованих у збірниках для державної підсумкової атестації: завдання на порівняння, узагальнення і систематизацію, здійснення мистецьких аналогій, аналіз-інтерпретацію мистецьких творів, створення міні-проектів.

Порядок заповнення сторінок класного журналу та оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється відповідно до наказу МОН від 03.06.2008 № 496 «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12) класів загальноосвітніх навчальних закладів».

Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проектів, добір асоціативного (візуального, музичного) ряду, підготовка сценарію позакласного заходу, упорядкування картотеки).

Рекомендації від провідних науковців, фахівців, учителів-практиків області, України

Удосконалюємо викладання предметів художньо-естетичного циклу (методичні рекомендації на 2016-2017)

У період нововведень та реформування загальної середньої освіти, швидкої зміни техніки та технологій, зростання наукової інформації, піднесення соціальної ролі особистості та

інтелектуалізація її праці на початку нового тисячоліття, реформуванню підлягає і освітня галузь «Мистецтво», що представлена сьогодні навчальними предметами «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» (1-7 класи), інтегрованим курсом «Мистецтво» (8 клас) та курсом «Художня культура» (9-11 класи). Перед педагогічною мистецькою спільнотою постає важлива проблема - забезпечувати якісний науково-педагогічний та методичний супровід організації навчально-виховного мистецького процесу в загальноосвітній школі.

Предметно-інтегративна система мистецької освіти у загальноосвітніх навчальних закладах складає основу Державних освітніх стандартів освітньої галузі «Мистецтво» як в початковій, так і в основній та старшій школі. Навчальні предмети утворюють єдиний наскрізний цикл, спрямований на всебічне неперервне опанування учнями художніми цінностями впродовж усього терміну навчання в школі на основі особистісно орієнтованого та компетентнісного підходу.

Новий 2016-2017 навчальний рік вносить зміни у нормативно-правове забезпечення викладання дисциплін освітньої галузі «Мистецтво», серед яких:

- упровадження нового змісту освіти в 8 класі на основі Державного стандарту базової і повної середньої освіти (2011 рік) та освітньої програми «Мистецтво» (5-9 класи) в новому навчальному предметі інтегрованого курсу «Мистецтво» для учнів 8 класу;
- підготовка вчителів мистецьких дисциплін до викладання нового навчального предмету інтегрованого курсу «Мистецтво» для учнів 9 класу;
- підготовка вчителів мистецьких дисциплін до поступового впровадження з 2018 року нового змісту мистецької освіти в початковій школі, на основі оновлених програм та нової Концепції початкової освіти;
- опанування вчителями мистецьких дисциплін інноваційними технологіями організації позаурочної виховної діяльності з мистецтва для учнів початкової школи.

Змістовими лініями освітньої галузі «Мистецтво» залишаються: музична, образотворча, культурологічна.

УВАГА!

Нового 2016-2017 навчального року будуть діючими наступні державні програми з мистецьких дисциплін:

- Навчальна програма «Музичне мистецтво» для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи (авторів: Хлебникова Л.О., Дорогань Л. О., Івахно І.М., Кондратова Л.Г., Корнілова О.В., Лобова О.В., Міщенко Н.І.– 2011 рік);
- Навчальна програма «Образотворче мистецтво» для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи (авт. Шмагало Р.Т. Марчук Ж.С. , Вачкова І.Б., Чорний О. В. , Гнатюк М. В. .– 2011 рік).
- Навчальна програма «Мистецтво» (авт. Л. Масол, О. Коваленко, Г. Сотська, Г. Кузьменко, Ж. Марчук, О. Константинова, Л. Паньків, І. Гринчук, Н. Новікова, Н. Овіннікова), що включає три блоки «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрований курс «Мистецтво».

Початкова школа:

Головною метою мистецького розвитку учнів початкової школи є: формування основ мистецької культури учнів як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури, комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків українського та світового мистецтва, а також формування естетичного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва.

У навчальних програмах для 1-4 класів з метою запобігання надмірного контролю уточнено і конкретизовано державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Такі поняття, як «знає», «пояснює», «досліджує» змінено на «має уявлення», «розуміє», «застосовує». На відміну від попередньої редакції програм, у змінених програмах резервні години не передбачено. Завдяки цьому збільшиться кількість годин на вивчення складних тем; вчитель матиме більше можливостей викладати матеріал ритмічно, маючи час на закріплення і повторення учнями засвоєного ними матеріалу. До програм з музичного мистецтва, мистецтва, образотворчого мистецтва зміни не вносились.

Для задоволення фізіологічних потреб учнів під час проведення уроків рекомендуємо використовувати на уроках фізкультурні хвилинки, пересаджувати дітей, об'єднуючи їх у групи, пропонувати активні види діяльності тощо.

З метою пробудження й поглиблення в учнів початкової школи інтересу до художнього пізнання через різноманітні форми мистецької діяльності, розкриття внутрішнього потенціалу кожного учня, незалежно від рівня його мистецьких здібностей, виховання впевненості у власних можливостях пізнавати навколишній світ і мистецтво, з предметів художньо-естетичного циклу

продовжує діяти мотиваційна шкала оцінювання учнів, тобто оцінювання без балів.

Об'єктами перевірки та оцінювання (мотиваційними критеріями) у процесі навчання мистецьких дисциплін є:

- інтерес до уроків художньо-естетичного циклу та мистецтва загалом;
- спрямованість діяльності на сприймання, пізнання творів та власну творчість;
- ініціативність, що передбачає свободу творчого виявлення, активне включення у творчий процес на уроках, прагнення застосування набутого досвіду у позаурочний час.

У 1-4 класах з предметів художньо-естетичного циклу домашні завдання учням не задаються і в журналі не записуються.

З метою підвищення якості викладання предметів художньо-естетичного циклу у початковій школі, під час комплектації педагогічних працівників рекомендується передбачити годинне навантаження з музики, образотворчого мистецтва насамперед для учителів музичного та образотворчого мистецтва відповідно.

Основна школа

Методи мистецької педагогіки пов'язані з дидактичними (методами, що розкривають специфіку окремих етапів навчання) і з загальнодидактичними методами, що відображають загальні способи досягнення мети освіти. Мистецтво має стати відкритою інтонаційно-образною моделлю входження дитини у світ культури, тому необхідно надати методам, формам і педагогічним технологіям діалогічного характеру. Саме діалогічна стратегія педагогічної взаємодії (діалог із митцем, внутрішній діалог) забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною чи візуальною діяльністю.

Цілісна структура програми «Мистецтво» 5-9 класи передбачає єдиний тематизм за роками навчання (однаковий як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу). Якщо у 5 класах основної школи учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва, в 6 класі - палітру мистецьких жанрів, в 7 класі засвоюють новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (тема навчального року «Мистецтво: діалог традицій і новаторства»).

Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Основними видами діяльності учнів на уроках мистецьких дисциплін залишаються: художньо-творче самовираження дитини (спів, музично-творча та художньо-творча діяльність); сприймання, інтерпретація та оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва й засвоєння відповідної мистецької термінології, творча та дослідницька діяльність школярів тощо.

Визначення мети навчання мистецтва в основній школі зумовлене основними функціями мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною.

Основні види діяльності учнів на уроках включають:

- художньо-творче самовираження;
- сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів;
- пізнання мистецтва та засвоєння відповідної мистецької термінології,
- виконання творчих практичних завдань,
- підготовка мистецьких проектів тощо.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за основними видами діяльності на уроках відповідно до орієнтовних Вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (наказ МОН від 21.08.2013 № 1222).

Тематична атестація проводиться один раз або двічі на семестр та виставляється в журналі в окрему колонку без дати. Деякі теми програм з музичного мистецтва розраховані на вивчення впродовж семестру. У цих випадках з метою узагальнення вивченого доцільно здійснювати проміжне оцінювання навчальних досягнень учнів.

Основним видом домашніх завдань в основній школі з предмета «Музичне мистецтво» мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в навколишньому середовищі, а також завдання творчого спрямування. З предмета «Образотворче мистецтво» домашніми завданнями можуть бути спостереження та замальовки ескізного характеру з натури, з пам'яті предметів, краєвидів тощо.

Отже, головне над-завдання вчителя – створити захоплюючу емоційно піднесену атмосферу, щоб кожний урок став справжнім УРОКОМ МИСТЕЦТВА, надихав учнів на творчість поза його межами – в особистісній і соціокультурній діяльності.

Години резервного часу можуть використовуватися на розсуд вчителя, наприклад, на

тематичне узагальнення матеріалу, відвідування музеїв, виставок, театрів, в тому числі і віртуальних.

Підготовка вчителя до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8-9 класах:

У 2016-2017 навчальному році особливу увагу слід приділити підготовці вчителя до викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8-9 класах. У 8 класі, відповідно чинної програми, учні опановують стилі та напрями мистецтва, які історично склалися впродовж епох, тому пріоритетними стають такі види діяльності, як інтерпретація художніх творів у культурологічному контексті, виконання індивідуальних і колективних проєктів. Водночас поглиблюються знання термінології (мистецтвознавча і культурологічна пропедевтика). Окрім внутрішньої галузевої інтеграції доцільно використовувати міжпредметні зв'язки й з іншими освітніми галузями: «Мови і літератури», «Суспільствознавство», «Технологія», «Здоров'я і фізична культура» та ін. Програма передбачає творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу художнього матеріалу.

Педагог має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику та критерій їх високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні та ігрові завдання для учнів, враховуючи мету уроку, програмні вимоги, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Особливу увагу слід приділити методиці викладання інтегрованого курсу **«Мистецтво» в 8 класі.**

Ураховуючи творчий підхід до визначення змісту навчання та можливість самостійного вибору вчителем мистецьких творів для сприймання і виконання у 8 класі, педагогу інтегрованого курсу «Мистецтво» потрібно здійснити календарно-тематичне планування, за обраним підручником, в якому більшість форм і методів роботи залишається за вибором учителя. Підручник лише тільки зорієнтовує педагога в змісті матеріалу та подає палітру мистецьких творів для вивчення, технологія ж проведення уроку, складання сценарію уроку, вибір доцільних форм і методів роботи з мистецькими творами залишається пріоритетом сучасного педагога.

Серед розмаїття типів уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» рекомендується перевагу віддати комбінованому уроку з елементами інтеграції, а також уроку введення в тему, поглиблення в тему, урокам закріплення і узагальнення знань та підсумковому контрольному уроку (з підготовленим тематичним оцінюванням навчальних досягнень учнів).

Серед нетрадиційних типів уроків особливу увагу слід приділити урокам-екскурсіям, урокам-подорожам, урокам-вікторинам, урокам-проєктам, урокам-дискусіям тощо.

Звертаємо увагу, що в центрі кожного уроку мистецтва залишається твори мистецтва та характеристика типових рис певного стилю мистецтва. Вчителю слід зауважити на засвоєння учнями основних знань з теорії мистецтва в межах зазначених стилів.

Перевагою в роботі вчителя повинні стати практичні і творчі форм роботи: практичні творчі завдання до вивчення архітектури, скульптури, живопису певного стилю, декоративного мистецтва та музичного і театрального мистецтв. Серед типів практичних завдань увагу слід приділити виконанню індивідуальних завдань – замальовки, нариси, малюнки, ліплення, розпис, а також музичне сприймання, виконання пісень, інсценізація та відео-перегляди, віртуальні подорож тощо.

До видів актуалізації опорних знань школярів можна віднести:

- усні види робіт: індивідуальні, парні, групові, колективні (доповідь, розповідь, захист проєкту)
- письмові види робіт: есе, міні-твір, робота з таблицями, схемами, виконання вправ, тестів, відповіді на запитання
- творчі форми: ребуси, кросворди, загадки, замальовки, вірші, інсценізації, театральні міні-постановки, міні-театри, передачі тощо.

Форми роботи з підручником: робота з текстами або ілюстраціями, відповіді на запитання або виконання творчих завдань, зазначених в підручнику, робота із словником, дослідницька, пошукова, творча робота, виконання проєктів тощо.

Особливу увагу приділяємо навчання мистецтву із використанням електронних видів навчання, що дозволяє учням при наявності Інтернет- зв'язку та індивідуального гаджету миттєво відвідати віртуальний концерт зал, щоб послухати виступ видатного співака чи оркестр, насолодитися шедевром живопису або споглядати скульптурні шедеври видатних музеїв світу, познайомитися із творчістю композитора чи виконавця через переглянути мистецький фільм, презентацію, ролик тощо.

Електронний підручник або електронна складова сучасного підручника інтегрованого курсу являє собою електронний освітній ресурс комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту процесу навчання, надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну

навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову функцію, яка має комп'ютерну візуалізацію, сервісні функції та умови інтерактивного зворотного зв'язку. Для транслявання електронного підручника на уроках мистецтва може застосовуватися не тільки комп'ютер, ноутбук, але й планшети та телефони великих діагоналей або електронні книги. Для перегляду підручників на пристроях з операційною системою Android рекомендується використовувати програму EBookDroid, для Windows - WinDJView и Adobe Reader.

За допомогою електронного підручника з умовами інтерактивного зв'язку вчитель може: ознайомитися із текстами про композиторів, про окремі музичні твори, із відомостями про окремі музичні інструменти або колективи виконавців, користуватися словничком, міні-енциклопедією, розглянути схеми з теорії мистецтв, запам'ятати нові терміни або поняття тощо. Електронний підручник допомагає виконати творчі завдання або вправи до сприймання творів.

«Художня культура» в 9-10-11 класах

У 9 та 11 класах предмет «Художня культура» може складатися під час державної підсумкової атестації як предмет за вибором в основній та старшій школі, та як профільний предмет в 11 класі (для учнів, які навчалися у класах з профільним навчанням).

У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено. Державна підсумкова атестація з художньої культури проводиться відповідно до рекомендацій Міністерства.

У 9 класі дисципліною художньо-естетичного циклу є художня культура, яка вивчається за програмою «Художня культура» авт. Л.Масол, Н.Миропольська (вид. «Перун», 2005 р.; www.mon.gov.ua). Її зміст є логічним узагальненням вивченого учнями на уроках мистецьких дисциплін у 1-8 класах та пропедевтикою подальшого вивчення художньої культури у старшій профільній школі.

Учні 10 - 11 класів відповідно до обраного профілю навчання опановуватимуть художню культуру за програмами рівня стандарт, академічного та профільного рівня авт. Л.Масол, Н.Миропольська, що міститься в Збірнику програм з художньо-естетичного циклу для 5-11 класів (вид. «Перун», 2005 р.), Збірнику програм для профільного навчання (вид. «Оберіг», 2009 р.) та розміщена на офіційному веб-сайті МОНмолодьспорту (www.mon.gov.ua).

Для учнів 10 класу, що навчаються за програмами рівня стандарт та академічного рівня створено два підручники: авт.. Л.Масол, Н.Миропольська, О.Гайдамака та авт.. Л.Климова; а відповідно до програми профільного рівня – підручник авт. Л. Масол, О. Оніщенко, С. Ничкало, О.Гайдамака.

Програми з художньої культури для 11 класу реалізують такі підручники: відповідно до програми рівня стандарту створено підручники авторів Н. Назаренко та ін., та підручник авт.. Н.Миропольська та ін.;

програму академічного та профільного рівнів реалізує підручник авт.. Л.Климової.

Тематичні оцінки з художньої культури у 10 – 11 класах виставляються після вивчення відповідного розділу програми. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності учнів, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми розділу. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

УВАГА!

Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

Сучасний урок художньої культури - становить основу педагогічної системи формування у старшокласників свідомого художньо-естетичного ставлення до мистецтва. Він, на думку авторів програми, має розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно розв'язувати художні завдання.

Рекомендовані підручники для учнів основної школи:

«Музичне мистецтво» для 5-6-7 класу (авт. Масол Л.М., Аристова Л.С. Харків: Сиція)

«Музичне мистецтво» для 5-6-7 класу (авт. Кондратова Л.Г., вид-во «Навчальна книга - Богдан»).

Підручники для учнів 8 класів, які рекомендовано для вивчення інтегрованого курсу

«Мистецтво» у новому навчальному році
 «Мистецтво» для 8 класу авт. Кондратова Л.Г., вид-во «Навчальна книга - Богдан»;
 «Мистецтво» для 8 класу авт. Гайдамака О., вид-во «Генеза»;
 «Мистецтво» для 8 класу авт. Масол Л., вид-во «Світоч»;
 «Мистецтво» для 8 класу авт. Назаренко Н.В., Чен Н.В., Галетова Д.О., вид-во «Оберіг».

Витяг із нової програми:

Загальна тематична структура нової програми «Мистецтво» 8-9 класи

Клас	Тема	Кількість годин на тиждень		
		Музичне мистецтво	Образотворче мистецтво	Інтегрований курс «Мистецтво»
		Інтегрований курс «Мистецтво»		
8	Мистецтво в культурі минулого	1		
9	Мистецтво в культурі сучасності	1		

**Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво»
 (5-9 кл.) 35 год на рік (1 год на тиждень), з них 4 год – резервний час**

Клас	Тема року	Теми
8	Мистецтво в культурі минулого	Стилі та напрями мистецтва стародавніх епох і цивілізацій: античний, візантійський, романський, готика, Ренесанс
		Стилі та напрями мистецтва (продовження): бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм
9	Мистецтво в культурі сучасності	Стилі та напрями мистецтва (продовження): імпресіонізм і постімпресіонізм, різновиди модернізму і постмодернізму
		Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (музеї, медіа, реклама)

Особливу увагу слід приділити методиці викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в 8 класі.

Ураховуючи творчий підхід до визначення змісту навчання та можливість самостійного вибору вчителем мистецьких творів для сприймання і виконання у 8 класі, педагогу інтегрованого курсу «Мистецтво» потрібно здійснити календарно-тематичне планування, за обраним підручником, в якому більшість форм і методів роботи залишається за вибором учителя. Підручник лише тільки зорієнтовує педагога в змісті матеріалу та подає палітру мистецьких творів для вивчення, технологія ж проведення уроку, складання сценарію уроку, вибір доцільних форм і методів роботи з мистецькими творами залишається пріоритетом сучасного педагога.

Серед розмаїття **типів уроків** інтегрованого курсу «Мистецтво» рекомендується перевагу віддати комбінованому уроку з елементами інтеграції, а також уроку введення в тему, поглиблення в тему, урокам закріплення і узагальнення знань та підсумковому контрольному уроку (з підготовленим тематичним оцінюванням навчальних досягнень учнів).

Серед нетрадиційних типів уроків особливу увагу слід приділити урокам-екскурсіям, урокам-подорожам, урокам-вікторинам, урокам-проектам, урокам-дискусіям тощо.

Звертаємо увагу, що в центрі кожного уроку мистецтва залишається твори мистецтва та характеристика типових рис певного стилю мистецтва. Вчителю слід зауважити на засвоєння учнями основних знань з теорії мистецтва в межах зазначених стилів.

Перевагою в роботі вчителя повинні стати **практичні і творчі форм роботи**: практичні творчі завдання до вивчення архітектури, скульптури, живопису певного стилю, декоративного мистецтва та музичного і театрального мистецтв. Серед типів практичних завдань увагу слід приділити виконанню індивідуальних завдань – замальовки, нариси, малюнки, ліплення, розпис, а також музичне сприймання, виконання пісень, інсценізація та відео-перегляди, віртуальні подорожі тощо.

До видів актуалізації опорних знань школярів можна віднести:

- **усні види робіт**: індивідуальні, парні, групові, колективні (доповідь, розповідь, захист проекту)
- **письмові види робіт**: есе, міні-твір, робота з таблицями, схемами, виконання вправ, тестів,

відповіді на запитання.

- **творчі форми:** ребуси, кросворди, загадки, замальовки, вірші, інсценізації, театральні міні-постановки, міні-театри, передачі тощо.

Форми роботи з підручником: робота з текстами або ілюстраціями, відповіді на запитання або виконання творчих завдань, зазначених в підручнику, робота із словником, дослідницька, пошукова, творча робота, виконання проектів тощо.

Особливу увагу приділяємо навчання мистецтву із використанням електронних видів навчання, що дозволяє учням при наявності Інтернет- зв'язку та індивідуального гаджету миттєво відвідати віртуальний концерт зал, щоб послухати виступ видатного співака чи оркестр, насолодитися шедевром живопису або споглядати скульптурні шедеври видатних музеїв світу, познайомитися із творчістю композитора чи виконавця через переглянути мистецький фільм, презентацію, ролик тощо.

Електронний підручник або електронна складова сучасного підручника інтегрованого курсу являє собою електронний освітній ресурс комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту процесу навчання, надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову функцію, яка має комп'ютерну візуалізацію, сервісні функції та умови інтерактивного зворотного зв'язку. Для транслявання електронного підручника на уроках мистецтва може застосовуватися не тільки комп'ютер, ноутбук, але й планшети та телефони великих діагоналей або електронні книги. Для перегляду підручників на пристроях з операційною системою Android рекомендується використовувати програму EBookDroid, для Windows - WinDJView и AdobeReader.

За допомогою електронного підручника з умовами інтерактивного зв'язку вчитель може: ознайомитися із текстами про композиторів, про окремі музичні твори, із відомостями про окремі музичні інструменти або колективи виконавців, користуватися словником, міні-енциклопедією, розглянути схеми з теорії мистецтв, запам'ятати нові терміни або поняття тощо. Електронний підручник допомагає виконати творчі завдання або вправи до сприймання творів.

«Художня культура» в 9-10-11 класах

У 9 та 11 класах предмет «Художня культура» може складатися під час державної підсумкової атестації як предмет за вибором в основній та старшій школі, та як профільний предмет в 11 класі (для учнів, які навчалися у класах з профільним навчанням).

У загальноосвітніх навчальних закладах (класах, групах) з поглибленим вивченням предметів, спеціалізованих навчальних закладах, ліцеях, гімназіях, колегіумах таким предметом за вибором може бути той, що вивчався поглиблено. Державна підсумкова атестація з художньої культури проводиться відповідно до рекомендацій Міністерства.

У 9 класі дисципліною художньо-естетичного циклу є художня культура, яка вивчається за програмою «Художня культура» авт. Л.Масол, Н.Миропольська (вид. «Перун», 2005 р.; www.mon.gov.ua). Її зміст є логічним узагальненням вивченого учнями на уроках мистецьких дисциплін у 1-8 класах та пропедевтикою подальшого вивчення художньої культури у старшій профільній школі.

Учні 10 - 11 класів відповідно до обраного профілю навчання опановуватимуть художню культуру за програмами рівня стандарт, академічного та профільного рівня авт. Л.Масол, Н.Миропольська, що міститься в Збірнику програм з художньо-естетичного циклу для 5-11 класів (вид. «Перун», 2005 р.), Збірнику програм для профільного навчання (вид. «Оберіг», 2009 р.) та розміщена на офіційному веб-сайті МОНмолодьспорту (www.mon.gov.ua).

Для учнів 10 класу, що навчаються за програмами рівня стандарт та академічного рівня створено два підручники: авт.. Л.Масол, Н.Миропольська, О.Гайдамака та авт.. Л.Климова; а відповідно до програми профільного рівня – підручник авт. Л. Масол, О. Оніщенко, С. Ничкало, О.Гайдамака.

Програми з художньої культури для 11 класу реалізують такі підручники: відповідно до програми рівня стандарту створено підручники авторів Н. Назаренко та ін., та підручник авт. Н.Миропольська та ін.; програму академічного та профільного рівнів реалізує підручник авт. Л.Климової.

Тематичні оцінки з художньої культури у 10 – 11 класах виставляються після вивчення відповідного розділу програми. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності учнів, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми розділу. Тематична оцінка не підлягає коригуванню. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Домашні завдання з художньої

культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

Домашні завдання з художньої культури можуть бути практично-творчого чи дослідницько-пошукового характеру (зокрема, виконання проєктів, створення композицій у різних мистецьких стилях).

В програмі інтегрованого курсу «Художня культура» не тільки реалізуються концептуальні ідеї цілісного художньо-естетичного розвитку особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва, але й надає можливість проектувати нові можливості для формування у свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу та надає умови сучасному вчителю реалізувати потреби і запити учнів старшої школи.

Сучасний урок художньої культури - становить основу педагогічної системи формування у старшокласників свідомого художньо-естетичного ставлення до мистецтва. Він, на думку авторів програми, має розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно розв'язувати художні завдання.

Загальні вимоги до організації уроку:

- проведення уроку на основі сучасних наукових досягнень, передового педагогічного досвіду та закономірностей навчального процесу;
- проведення уроку на основі методик гуманних дидактичних концепцій;
- особистісна спрямованість на уроці, яка дозволяє забезпечити умови для самореалізації кожного учня та розвитку ефективної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням інтересів, потреб, нахилів, здібностей, життєвих цінностей учнів;
- оптимальне поєднання і системна реалізація на уроці дидактичних принципів;
- встановлення на уроці інтеграційних, міжпредметних зв'язків;
- зв'язок із раніше засвоєними знаннями, навичками, уміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів;
- актуалізація, стимулювання й активізація розвитку всіх сфер особистості учня: мотиваційної, пізнавальної, емоційно-вольової, фізичної, моральної тощо;
- логічність, вмотивованість і емоційність усіх етапів навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- ефективне застосування сучасних дидактичних засобів, педагогічних інноваційних технологій, комп'ютерних технологій, мас-медіа;
- тісний зв'язок навчання із життям, у першу чергу - з особистісним досвідом учня;
- формування практично необхідних знань, навичок, умінь, ефективної методики навчально-пізнавальної діяльності;
- формування мотивації навчально-пізнавальних дій, професійного становлення, потреби постійної самоосвіти;
- діагностика, прогнозування, проектування і планування кожного уроку.

Традиційні уроки художньої культури. Кожен такий тип уроку має свою структуру, тобто етапи побудови уроку, їх послідовність, взаємозв'язки між ними. Характер елементів структури визначається завданнями, які слід постійно вирішувати на уроках певного типу, щоб найбільш оптимальним шляхом досягти тієї чи іншої дидактичної, розвиткової та виховної мети уроку. Визначення і послідовність цих завдань залежать від логіки і закономірностей навчального процесу. Зрозуміло, логіка засвоєння знань відрізняється від логіки формування навичок і вмінь, а тому і відрізняється структура уроків відповідних типів. Кожний тип уроку має свою структуру.

Комбінований урок (на уроках художньої культури цей тип уроку можна використовуватися на кожному уроці, окрім уроків узагальнення знань і контрольного підсумкового уроку). Цей тип має наступну структуру: перевірка виконання учнями домашнього завдання практичного характеру; перевірка, оцінка і корекція раніше засвоєних знань, навичок і вмінь; відтворення і корекція опорних знань учнів; повідомлення теми, мети і завдань уроку та формування мотивації учіння; сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу; осмислення, узагальнення і систематизація нових знань; виконання практичного завдання; підсумки уроку і повідомлення домашнього завдання. З усіх зазначених типів комбінований урок найпоширеніший у сучасній загальноосвітній школі. Йому належить 75—80 відсотків загальної кількості уроків, що проводяться. Саме цей тип уроку сприяє більш ґрунтовному засвоєнню знань учнів та формуванню практичних вмінь школярів. На такому уроці вчитель може застосовувати різноманітні форми і методи організації навчального процесу, використовувати інтеграційні зв'язки між видами мистецтв, впроваджувати інноваційні педагогічні технології тощо.

Проектна діяльність надає нові можливості для використання інноваційних форм роботи вивчення художньої культури в старшій школі. В практичній роботі вчитель може застосовувати проектну технологію, яка становить основу дитячої творчості та шляхом до самовдосконалення, розвитку самостійної творчої діяльності. Прикладами художньо-мистецьких проєктів можуть бути

ґрунтовні інформаційні проекти (довідники, презентації, малі енциклопедії, буклети, тематичні газети тощо), практико-орієнтовані мистецькі проекти (у вигляді творчих тематичних виставок, відео-фільмів, авторських мистецьких виставок, спектаклів, вистав, аматорських фільмів тощо), творчі мистецькі та рольові-ігрові проекти (у вигляді віртуальних екскурсій, творчих майстерень, міні-театрів, музеїв, мультимедійних проектів). Найскладнішою формою учнівського проекту залишається індивідуальний або колективний дослідницький проект – це проекти МАН, наукові статті, власні мистецькі дослідження учнів в сфері мистецтва.

Навчання художньої культури має базуватися на положенні: «Головне – не кількість інформації і набутих знань, а накопичення особистісного художньо-естетичного досвіду». Саме тому рекомендуємо педагогам художньої культури перейти із площини монологічного викладу навчального матеріалу у площину конструювання діалогу між учнями. Цьому сприятиме використання різноманітних форм роботи на уроці, зокрема, інноваційних художньо-педагогічних технологій – інтегративних, проблемних, інтерактивних (дискусії, диспути), проектних (індивідуальні, групові та колективні проектні завдання), переважно замінюючи монологічну форму подачі матеріалу на діалогічну. Звертаємо увагу, що проектна діяльність має організовуватися на добровільних засадах: це стосується як вибору теми й обсягу пошукової роботи, так і форм презентації. В умовах особистісно-орієнтованого навчання головним завданням вчителя стає зацікавити учнів предметом, віднайти завдання, які відповідатимуть і здібностям, і можливостям кожного школяра. Проектну діяльність учнів треба ретельно планувати, поетапно відстежувати й оцінювати результати. Вчителеві доцільно стежити за виконанням проектів, допомагати учням організовувати свою роботу, вчасно коректувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.

Крім того, у старшій профільній школі важливим постає завдання професійної орієнтації учнів. Для цього слід зокрема у профільних класах посилити практичну спрямованість курсу через систему спеціальних творчих завдань з урахуванням інтересів учнів, які водночас виконують функцію «професійних випробувань» з метою реалізувати й перевірити здібності учнів.

ПРОГРАМА

для загальноосвітніх навчальних закладів. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

(9 – 11 класи)

Укладачі: А.М. Масол, Н.Є. Миропольська

Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів „Художня культура” (9-11 класи).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Школа, що є осередком національної культури, здатна сприяти як становленню національної ідентичності школярів, так і розумінню ними різноманіття сучасних культур.

Розробка змісту навчальної програми “Художня культура” (9-11 кл.) здійснювалася відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти в галузі “Естетична культура”.

Мета вивчення художньої культури в загальноосвітніх навчальних закладах полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенцій у сфері художньої культури, вихованні потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні у процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

Курс «Художня культура» покликаний вирішити такі головні завдання:

- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей;
- опанування учнями художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетенцій, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, у процесі самоосвіти;
- розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.
- виховання культури міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів різних країн.

Програма ґрунтується на **принципах** цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічності єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів («Людина в культурі – культура в людині»).

У 9 класі відбувається *узагальнення* мистецьких знань учнів, набутих у 1-8 класах, і втілюється ідея *пропедевтики* культурологічної освіти, що є базовою у старшій профільній школі. Таким чином, забезпечується послідовність і наступність змісту художньо-естетичної освіти.

Матеріал 9 класу систематизований відповідно до видової, жанрової та стильової специфіки мистецтва, що є ядром художньої культури.

У старшій школі матеріал структурований за вертикально-горизонтальними координатами: у 10-му класі опановується українська художня культура, а в 11-му класі — зарубіжна художня культура.

Виділення української художньої культури, як окремої частини курсу (10-й клас), зумовлено необхідністю збереження національних пріоритетів освіти. Водночас, для органічного поєднання вітчизняних і загальнолюдських цінностей варто робити акцент не на тому, що роз'єднує, а на тому, що об'єднує різні культури, адже через ціннісний вплив мистецтва ефективніше відбувається і національно-патріотичне, і полікультурне виховання.

У 11-му класі зміст систематизовано за видами мистецтва на матеріалах світових взірців, що не вивчалися на предметах гуманітарного циклу у попередніх класах.

Змістове наповнення тем передбачає формування в учнів **ціннісносмислових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетенцій**, що досягається вивченням шедеврів мистецтва різних епох і народів, та **комунікативних, творчо-діяльнісних і самоосвітніх компетенцій**, що передбачає оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності, сприймання цієї діяльності як невід'ємної частки свого життя.

Орієнтовні практичні завдання до тем спрямовані на формування потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей учнів та розширення їхнього *внутрішнього* досвіду, наповненого особистісним смыслом. Учитель може їх замінювати, але не відходити від контексту теми, що вивчається.

Особливостями організації навчально-виховного процесу є такі позиції:

1. Розуміння мистецтва – це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що носить активно діалогічний характер. Саме “*діалог культур*” дає змогу особистості не тільки прилучитися до вітчизняних і загальнолюдських цінностей, а й самовизначитися у світі культури, включитися в її творення, удосконалюючи насамперед власний духовний світ.

2. На уроці має панувати атмосфера святковості, гармонії й доброзичливості, яка сприяла б передачі аури творів мистецтв та викреслювала б іскру емоційної позитивної енергії, яку можна отримати тільки в мистецтві.

3. Педагог має бути комунікативно виразним, аби учні не тільки розуміли, а й позитивно сприймали як мовлення учителя, так і паралінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо) та елементарно володіли цим мистецтвом самі.

4. Уроки „Художньої культури” мають розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно вирішувати художні завдання.

Резервний час може використовуватися на тематичне оцінювання, регіональний компонент, узагальнення розділу (теми), відвідування виставок, музеїв тощо.

Х У Д О Ж Н Я К У Л Ь Т У Р А. 9 клас
(35 год. (1 год. на тиждень), 4 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
РОЗДІЛ І. МИСТЕЦТВО В ПРОСТОРИ КУЛЬТУРИ (14 год.) Тема 1. Види і мова мистецтв (1год.) Види мистецтва та специфіка їх художньо-образної мови. Просторові, часові та просторово-часові (синтетичні) види мистецтв. Поняття “образ” у мистецтві. Світ людини й образ світу у мистецьких шедеврах. Мистецтво – основа художньої культури. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створити плакат або кросворд “Види мистецтва” (робота в групах). Тема 2. Візуальні мистецтва (4 год.) Архітектура. Види, художні засоби. Скульптура. Об’ємно-просторова пластична мова (кругла скульптура, рельєф). Графіка. Художні засоби (лінія, пляма, контур). Види: оригінальна, тиражна, промислова. Живопис. Художні засоби. Основи кольорознавства. Види: монументальний, станковий. Жанри: пейзаж (сільський, архітектурний, марина), портрет, натюрморт; анімалістичний, історичний, міфологічний, біблійний, батальний, побутовий. Декоративно-ужиткове мистецтво. Різновиди: вишивка, ткацтво, килимарство, гончарство, іграшка, художня обробка металу, дерева, шкіри, вироби з бісеру. Український костюм. Костюми народів світу. Художня фотографія. Комп’ютерна графіка. Художні можливості та застосування в культурі. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Замальовки фрагментів архітектурних споруд різних епох. Створення скульптури малих форм (ліплення, паперопластика,) або зразка народної іграшки (з костюмом, прикрасами). Виконання графічних та живописних робіт у різних жанрах (індивідуальна робота) або декоративної композиції – панно для шкільного інтер’єру (колективна робота). Тема 3. Жанрова палітра музичного мистецтва (3 год.) Музика вокальна, інструментальна, театральна. Музичні жанри і форми – вокальні (пісня, романс, гімн), хорові (кантата, ораторія), камерно-інструментальні (соната, сюїта, квартет тощо), симфонічні (симфонія, увертюра, концерт), музично-театральні (опера, балет, оперета, мюзикл). Напрями музики масових жанрів (джаз, диско, поп, рок). <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Спів пісень. Інтерпретація прослуханих музичних творів, визначення образного змісту, жанру, форми.	Учень називає найвидатніших митців світу та їхні твори; розпізнає види і жанри мистецтва; описує засоби художньо-образного відображення духовного світу людини в різних видах мистецтва; характеризує художньо-образний зміст творів; основні художньо-мовні засоби мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, екранних); пояснює роль мистецтва у житті, зміст понять (у межах програми); наводить приклади відомих музеїв і галерей світу; формулює власні враження, отримані під час спілкування з мистецтвом; порівнює художні засоби візуального, музичного, хореографічного, театрального мистецтва, кіномистецтва; аналізує та інтерпретує художні твори за змістом та мовними засобами; оцінює значущість різновидів мистецтва для сучасної людини; аргументує оцінні судження щодо ролі мистецтва у власному житті; використовує спеціальну мистецьку термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої самореалізації; показує на карті пам’ятні місця рідного краю, пов’язані з розвитком мистецтва і культури; уміє толерантно вести дискусію з питань мистецтва (візуального, музичного, хореографічного, театрального, кіномистецтва); знаходити інформацію для

Порівняння звучання музичних інструментів різних народів світу, визначення спільних і відмінних рис. Запис музичних творів для шкільної фонотеки (за жанрами, напрямками). Тема 4. Театр як синтез мистецтв (2 год.) Основні елементи художньо-образної мови театального мистецтва. Театральні професії (актор, режисер та ін.). Хореографія – вид сценічного мистецтва. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створення ляльок до театральної вистави (рукавичних, маріонеток, вертепних) або театральних масок – грецької, японської, африканської, слов'янської (колективна робота). Створення ескізу театральної афіші, костюмів театральних героїв (робота в групах). Тема 5. Екранні мистецтва (3 год.) Екранні мистецтва: кіно, відео. Телебачення як мистецтво і засіб комунікації. Художні засоби кінематографу. Видатні режисери світового кіно. Види кіно: ігрове, анімаційне, документальне. Жанри кінематографу. Відеокліп. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Перегляд фільмів (за телепрограмою тижня), визначення видів і жанрів кіно. Скласти каталог відеотеки “Мистецтво країн світу” (колективна робота). Тема 6. Поліхудожній образ світу (1 год.) Самооцінка знань з мистецтва у формі тестування. <u>Орієнтовне практичне завдання:</u> Розробка і виконання тестових завдань (як варіант – комп'ютерних) для самооцінки і взаємооцінки знань із різних видів мистецтва (робота в парах). Узагальнення (2 год.)	збагачення знань із різних видів мистецтва, для художньої самоосвіти.
РОЗДІЛ II. ОСНОВИ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ (17 год.) Тема 1. Художня культура як духовне явище (2 год.) Загальне уявлення про культуру та її роль у суспільстві. Збереження національної культурної спадщини. Художня культура народна і професійна взаємодія, духовна і світська культура. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Порівняти зразки народної і професійної художньої культури, знайти ознаки взаємодії. Тема 2. Художня культура і світ людини (2 год.) Культура і людина в сучасному світі. Відображення емоцій і почуттів, думок і мрій людини у цінностях художньої культури. Художня культура як засіб самопізнання і творчої самореалізації особистості. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Порівняти засоби вираження внутрішнього світу людини у різних видах мистецтва. Виразити власні думки і почуття у реалістичній або абстрактній композиції (вид мистецтва і техніка – за вибором).	Учень називає основні художні стилі і напрями; розпізнає зразки народної і професійної, світської і сакральної, (у межах програми); спостерігає за особливостями розвитку художньої культури рідного краю; характеризує особливості художніх стилів і напрямів; пояснює значення художньої культури в розвитку людства, сенс понять “діалог культур”, “духовна культура”, “масова культура”, “полікультурний”; наводить приклади взаємодії народної і професійної художньої культури; формулює власні враження, отримані під час

Тема 3. Художні напрями та стилі (бгод.)

Періодизація розвитку художньої культури. Поняття: “стиль епохи”, “національний стиль”, “індивідуальний стиль митця”. Великі європейські стилі: античність, готика, Ренесанс, бароко, класицизм, романтизм, реалізм, імпресіонізм тощо. Художні напрями мистецтва ХХ ст.: від модернізму до постмодернізму. Особливості культур Заходу і Сходу.

Орієнтовні практичні завдання: Порівняння відомих архітектурних пам’яток світу, музичних і живописних творів різних художніх напрямів.

Створення графічних і живописних композицій у різних художніх стилях і техніках, зокрема в українському народному стилі (Петриківка) і “у східному стилі” (“Птахи і квіти”).

Тема 4. Художня культура і середовище (2 год.)

Форми збереження культурної спадщини (бібліотеки, музеї, театри, галереї тощо). Провідні художні музеї світу (Лувр, Прадо, Дрезденська галерея, Ермітаж тощо). Дизайн і реклама – складові художньої культури. Роль засобів масової інформації у поширенні мистецьких цінностей.

Орієнтовні практичні завдання: Проаналізувати мистецькі передачі радіо і телебачення, написати критичний відгук.

Створити проект реклами промислового виробу для школи (форма, обладнання кабінету, меблі).

Здійснити віртуальну подорож “Провідні музеї світу”.

Тема 5. Художня культура рідного краю (3 год.)

Пам’ятки культури і мистецтва рідного краю. Культурно-мистецькі заклади, (театри, музеї, концертні зали тощо). Пам’ятні місця краю, пов’язані з життям і творчістю відомих митців. Регіональні центри народних промислів і ремесел. Етнорегіональний фольклор (музичний, танцювальний).

Орієнтовні практичні завдання:

Виконання композиції “Вулиця, якою я йду до школи” або створення зразка декоративно-ужиткового мистецтва з урахуванням регіональних традицій української культури.

Записати зразки музичного фольклору, поширені у регіоні.

Скласти карту туристичного маршруту “Пам’ятки художньої культури рідного краю” (колективна робота).

Тема 6. Полікультурний образ світу (2 год.)

Поняття “художня картина світу”, “художній образ світу”. Полікультурність суспільства сучасної доби.

Орієнтовні практичні завдання: Порівняти особливості музично-танцювального фольклору і національних костюмів різних народів світу, зокрема тих, що проживають в Україні (українців, поляків, угорців, кримських татар тощо).

спілкування з шедеврами української та зарубіжної художньої культури, зразками мистецтва рідного краю;

порівнює твори різних національних і авторських стилів, фольклор народів світу;

класифікує твори мистецтва за художніми напрямами;

аналізує та інтерпретує художній зміст творів мистецтва;

оцінює значущість мистецтва в діалозі культур; роль ЗМІ у поширенні мистецьких цінностей;

аргументує оцінні судження щодо ролі художньої спадщини в житті людини та суспільства;

використовує спеціальну термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої діяльності;

показує на карті місцезнаходження найвизначніших пам’яток української та зарубіжної художньої культури;

уміє толерантно вести дискусію з питань культури, знаходити джерела для художньої самоосвіти.

Для учителів художньо-естетичного циклу від методиста РОІППО Томецької О.М.
Рекомендує:

https://www.youtube.com/watch?v=LV_MmI2bvJc ледяєва 2007

<https://www.youtube.com/watch?v=oEEJivZmqp0&feature=youtu.be> гуменюк2015

<https://www.youtube.com/watch?v=jtOvL2LX9SQ> кізілова2015-переможець

Структура
конспекту уроку образотворчого мистецтва

Дата: _____

Тема уроку: (обирається за навчальною програмою відповідно до календарного планування)

Мета уроку (домінуюча та супутні):

- **навчальна:** розширення знань учнів з графічного чи живописного мистецтва; ознайомлення із змістом понять; формування колористичних уявлень; удосконалення навичок естетичного сприймання, оцінної та образотворчої діяльності; поглиблення знань декоративно-ужиткового мистецтва і т.і.;

- **розвиваюча:** розвиток спостережливості, зорової пам'яті, окоміру, образного мислення, естетичного ставлення до явищ життя та творів мистецтва; асоціативної пам'яті, фантазії, уяви і т.і.;

- **виховна:** активізація творчої ініціативи учнів; формування естетичних почуттів, інтересів, смаків, оцінок; виховання любові до рідної землі; самостійності, наполегливості і т.і.

Вид уроку: Урок **сприйняття** оточуючої дійсності чи мистецтва -пізнавально-інформативний, особистісно-зорієнтований.

Урок **практичної художньої діяльності** - практично-навчальний, практично-виражальний чи комбінований.

Тип уроку: Первинного ознайомлення, засвоєння, формування певних знань, умінь і навичок; їх вдосконалення, узагальнення, закріплення, повторення чи комбінований.

Завдання які закладені в зміст уроку: зображення на площині чи в об'ємі Зображення з натури; тематичне малювання, ілюстрування; декоративна діяльність - розпис, аплікація; художнє конструювання, дизайн; скульптура.

Техніка виконання: **Графічна** - туш, перо; простий олівець; кулькова ручка; гравюра по аплікації; графографія.

Живописна - акварель по-мокрому, по-сухому; гуаш.

Скульптурна - кругла чи рельєф (пластилін, глина, тісто).

Аплікація - плоска, напівоб'ємна, колаж і т.і.

Обладнання для вчителя: Технічні засоби навчання; репродукції; оригінальні художні твори; фотографії; натурний матеріал; - таблиці, моделі, макети, роздавальний матеріал, зразки наочності та учнівських робіт на аналогічну тему; художні матеріали та інструменти; музичний супровід.

Обладнання для учнів: художні матеріали та інструменти потрібні для роботи на уроці.

Словниковий мінімум термінів і понять або словникова абетка:

Повторення вже відомої образотворчої лексики та ознайомлення з новою термінологією .

Хід уроку:

I. Організаційний (1 хв.).

Забезпечення зовнішніх умов для роботи на уроці. Психологічна підготовка учнів до спілкування та навчання. Перевірка домашнього завдання.

II. Мотиваційний (1-2 хв.).

Повідомлення теми і мети, головних завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності (мотиваційні завдання та ігрові ситуації, постановка проблемних питань).

III. Актуалізаційний (2 хв.)

Актуалізація досвіду та знань учнів. Підготовка до активного свідомого засвоєння нового матеріалу. Закріплення термінології.

IV. Засвоєння нових знань (5-10 хв).

Організація уваги; організація процесу сприйняття; узагальнення та систематизація навчального матеріалу; сприймання нового навчального матеріалу (розповідь учителя; педагогічний малюнок вчителя на дошці; бесіда за запитаннями); вивчення термінології.

V Визначення практичних завдань уроку (4-7 хв.).

- підготовчі вправи (короткочасні тренувальні чи навчальні, що відповідають цілям уроку і допомагають виконати основне завдання - вправи в повітрі, в альбомі олівцем чи пензлем на засвоєння графічних чи живописних технік, вправи на оволодіння прийомами ліплення, роботи з папером; виконання ескізів композиційних схем, робота з роздатковим матеріалом, рухомими моделями; усний аналіз пропорцій, будови, кольору, коментування послідовності дій і т.і.

- пояснення послідовності виконання завдання;
- композиційне розміщення зображень.

VI Фізкультхвилинка (1 хв.).

Проводиться в ігровій формі з використанням доцільних розвантажувальних фізичних вправ (для зняття втомлюваності, напруги).

VII Самостійна художньо-практична діяльність учнів (25-30 хв.).

Учитель керує роботою учнів, вказує на недоліки, але не малює в альбомах, аналізує типові помилки.

VIII. Підсумок уроку (3-5 хв.).

Оцінювання та аналіз практичних робіт; закріплення нових знань (знання та уявлення учнів перевіряються у формі тестових запитань, завдань; кросвордів, ігрових ситуаційних вправ); обговорення результатів уроку проводиться відповідно до завдань уроку.

Структура **аналізу уроку образотворчого мистецтва**

Клас: ____

Дата: ____

Тема уроку: (обирається за навчальною програмою відповідно до календарного планування)

Мета уроку (домінуюча та супутні):

- **навчальна:** розширення знань учнів з графічного чи живописного мистецтва; ознайомлення із змістом понять; формування колористичних уявлень; удосконалення навичок естетичного сприймання, оцінної та образотворчої діяльності; поглиблення знань декоративно-ужиткового мистецтва і т.і.;

- **розвиваюча:** розвиток спостережливості, зорової пам'яті, окоміру, образного мислення, естетичного ставлення до явищ життя та творів мистецтва; асоціативної пам'яті, фантазії, уяви і т.і.;

виховна: активізація творчої ініціативи учнів; формування естетичних почуттів, інтересів, смаків, оцінок; виховання любові до рідної землі; самостійності, наполегливості і т.і.

Вид уроку: Урок **сприйняття** оточуючої дійсності чи мистецтва -пізнавально-інформативний, особистісно-зорієнтований.

Урок **практичної художньої діяльності** - практично-навчальний, практично-виражальний чи комбінований.

Тип уроку: Первинного ознайомлення, засвоєння, формування певних знань, умінь і навичок; їх вдосконалення, узагальнення, закріплення, повторення чи комбінований.

Завдання які закладені в зміст уроку: зображення на площині чи в об'ємі Зображення з натури; тематичне малювання, ілюстрування; декоративна діяльність - розпис, аплікація; художнє конструювання, дизайн; скульптура.

Техніка виконання: **Графічна** - туш, перо; простий олівець; кулькова ручка; гравюра по аплікації; графографія.

Живописна - акварель по-мокрому, по-сухому; гуаш.

Скульптурна - кругла чи рельєф (пластилін, глина, тісто).

Аплікація - плоска, напівоб'ємна, колаж і т.і.

Методи і прийоми застосовані вчителем на уроці:

Розповідь, коментар, бесіда; демонстрування наочності та прийомів роботи; організація сприймання, пізнавальної, ігрової та практичної діяльності учнів; стимулювання творчої активності дітей; педагогічні спостереження; порівняльний аналіз і т.і.

Види мистецтв, що інтегруються на уроці:

Живопис, графіка, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво, архітектура, театр, література, хореографія, художня фотографія

Хід уроку:

Основні етапи уроку та їх зміст:	Оцінка роботи на уроці (рівень забезпечення педагогічних умов та показники виконання навчально-виховних завдань):
---	--

<u>I. Організаційний</u> (1 хв.). Забезпечення зовнішніх умов для роботи на уроці. Психологічна підготовка учнів до спілкування та навчання. Перевірка домашнього завдання.	+ швидке включення класу до ділового ритму; + організація уваги всіх учнів; - діти не готові до уроку; - організаційний момент зайняв занадто багато часу; + все необхідне було підготовлено на перерві, чітка робота чергових і "лаборантів".
<u>II. Мотиваційний</u> (1-2 хв.). Повідомлення теми і мети, головних завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності (мотиваційні завдання та ігрові ситуації, постановка проблемних питань).	+ спокійна впевнена манера вчителя триматися в класі, поєднання доброзичливості та сердечності; + послідовність та постійність вчителя у пред'явленні вимог, чіткість у визначенні необхідних знань і умінь; - не використано міжпредметні зв'язки; + створено атмосферу серйозності та важливості роботи; + попереднє обмірковування вчителем формулювання цілей, завдань, практичного значення роботи на уроці; + створено проблемну ситуацію.
<u>III. Актуалізаційний</u> (2 хв.). Актуалізація досвіду та знань учнів. Підготовка до активного свідомого засвоєння нового матеріалу. Закріплення термінології.	+ проведено цікаву пізнавальну бесіду; - не проводилась термінологічна робота; - відсутній зв'язок із раніше вивченим теоретичним матеріалом; + результативна форма закріплення знань образотворчої лексики, термінології (креслорд, тестові вправи).
<u>IV. Засвоєння нових знань</u> (5-10 хв). Організація уваги; організація процесу сприйняття; узагальнення та систематизація навчального матеріалу; сприймання нового навчального матеріалу (розповідь учителя; педагогічний малюнок вчителя на дошці; бесіда за запитаннями); вивчення термінології.	- бесіда не носила навчального характеру; + вчитель застосував ігровий метод; + вдало використання наочного матеріалу (таблиці, схеми); + повідомлення вчителя супроводжувалося демонстрацією творів мистецтва, аналізом їх художніх виражальних засобів; + міжпредметний матеріал допоміг активізувати увагу учнів; + вчитель зумів активізувати увагу учнів; - повідомлення занадто важке для сприймання, діти не розуміють суті питання; + педагогічний малюнок вдало доповнив пояснення вчителя; + закріплення образотворчої лексики відбулося в цікавій ігровій формі; + використовуються термінологічні словники;
<u>V Визначення практичних завдань уроку</u> (4-7 хв.). підготовчі вправи (короткочасні тренувальні чи навчальні, що відповідають цілям уроку і допомагають виконати основне завдання - вправи в повітрі, в альбомі олівцем чи пензлем на засвоєння графічних чи живописних технік, вправи на оволодіння прийомами ліплення, роботи з папером; виконання ескізів композиційних схем, робота з роздатковим матеріалом, рухомими моделями; усний аналіз пропорцій, будови, кольору, коментування послідовності дій і т.і. пояснення послідовності виконання завдання;	- вправа зайняла занадто багато часу; + вправа спрямована на формування необхідних умінь і навичок; - вправа недоречна на даному уроці, відсутній зв'язок з темою уроку;

композиційне розміщення зображень.	- пояснення послідовності виконання роботи занадто деталізоване, не залишалося місця для творчості; + схематичний педагогічний малюнок вчителя на дошці виконаний швидко, якісно, вдало; + проведення завдань на створення різних композицій з використанням роздаткового матеріалу; - відсутнє обговорення композиційних особливостей малюнків; - орієнтування учнів на свідомий вибір композиційних засобів; - учні не вміють закомпонувати зображення;
<u>VI Фізкультхвилинка</u> (1 хв.). Проводиться в ігровій формі з використанням доцільних розвантажувальних фізичних вправ (для зняття втомлюваності, напруги).	- фізкультрозминка зайняла багато часу, учні не змогли зосередити увагу на подальшій практичній діяльності; + вдале доречне проведення короточасних вправ під музичний супровід;
<u>VII Самостійна художньо-практична діяльність учнів</u> (25-30 хв.). Учитель керує роботою учнів, вказує на недоліки, але не малює в альбомах, аналізує типові помилки.	+ доцільна форма організації практичної роботи (ігрова, групова, колективна); - вчитель малює в альбомах учнів; - вчитель не аналізував типові помилки; + добре організована самостійна робота учнів; + здійснювався індивідуальний підхід;
<u>VIII. Завершення уроку</u> (3-5 хв.). Оцінювання та аналіз практичних робіт; закріплення нових знань (знання та уявлення учнів перевіряються у формі тестових запитань, завдань; кросвордів, ігрових ситуаційних вправ); обговорення результатів уроку.	+ здійснено аналіз зображальних якостей учнівських робіт; + проведено взаєморецензування, взаємоаналіз робіт учнів з метою розвитку зв'язного мовлення, мислення; - вчитель не виявляв рівень осмислення учнями нових знань; + зроблено виставку робіт учнів; + вчитель використав різні способи закріплення знань; - не вистачило часу на підведення підсумку уроку; + встановлено, які уміння і навички учні здобули на уроці; - учні не встигли виконати завдання уроку;

**Виконання підсумкової творчої роботи в кольорі за уявою
(з попереднім промальовуванням олівцем) «Весняний пейзаж»**

Рекомендована техніка:

- акварель;
- гуаш;
- комбінована техніка: акварель і кулькова ручка, або фломастер із тонким стержнем тощо.

Алгоритм перевірки:

Перевірка здійснюється із врахуванням, насамперед, ступеня виконання вимог до застосування учнями, наведених нижче «правил-понять» і, лише, в останню чергу – за техніко-художню якість виконаних зображень.

1. Композиція:

- основне зображення має бути розміщено в центрі зображувальної площини (аркуш паперу);
- формат зображення має бути горизонтальним, або вертикальним в залежності від вертикального або горизонтального розміщення основної маси композиційного центру;
- нижня частина аркуша зображувальної площини має бути вільною від важливих деталей,

створюючи, таким чином, «вхід в композицію»;

- більшість предметів, які складають композицію, розміщено з використанням «методу загородження» (зображення переднього плану частково перекривають об'єкти, розміщені далі. Кожен наступний (розміщений в глиб композиції) виконується відповідно до елементарних вимог лінійної та повітряної перспективи;

- зображення, які знаходяться у композиційному центрі повинні виконуватися яскравими, насиченими кольорами, переважно у техніці «по-сухому» (якщо йдеться про акварель);
- лівий та правий боки композиції повинні бути «врівноважені у колірному тоні».

2. **Відтворення глибини простору:**

- об'єкти, що знаходяться ближче, повинні виконуватися більшими за розміром, а ті, що знаходяться далі – меншими;

- зображення, предметів, розміщених ближче, частково перекривають зображення предметів, які розміщено далі (з урахуванням правила «ближче – нижче, далі – вище»;

- чим ближче знаходиться об'єкт, тим яскравішим мають бути кольори, якими він виконаний;

- усі об'єкти в залежності від їх віддаленості виконуються менш насиченими, тьмянішими і холоднішими кольорами;

- на передньому плані усі зображення виконуються детально (при виконанні роботи аквареллю – в техніці «по-сухому»), у випадку використання комбінованої техніки – з промальовування окремих деталей графічними матеріалами; на задньому плані ж – деталі відсутні, зображення максимально узагальнюються і, при використанні акварелі, мають бути «розмитими», виконаними в техніці «по-вологому» (при використанні гуаші з відповідними для цієї техніки засобами);

- площина неба, вода, далечінь – виконуються аквареллю в техніці «по-вологому» («розбілювання» у випадку використання гуаші).

3. **Вимоги до елементарних засобів виконання:**

- зображення площин «землі» та «неба» має виконуватись з використанням горизонтальних мазків;

- на передньому плані повинне бути присутнім, хоча б, намагання відтворити об'ємність опуклих предметів засобами світлотіні, фактурності та деталі зображуваного об'єкта (застосування засобів комбінованої техніки, техніки «по-сухому» тощо).

4. **Розповсюджені помилки:**

- *зображення виконуються «в ряд», або у так званому «шаховому порядку»;*

- *важливі деталі зображення виконуються по нижньому краю аркуша паперу, загороджуючи, таким чином, «вхід у композицію»;*

- *відсутність намагання деталізувати зображення та відтворювати об'ємність та фактурність об'єктів, розміщених на передньому плані;*

- *виконання основних об'єктів зображення маленькими, або перебільшено великими;*

- *виконання хмар на небі, об'єктів на задньому плані за допомогою контурного, детального рішення із застосуванням графічних матеріалів, яскравих, насичених кольорів;*

- *виконання площин «неба» та «землі» мазками крім горизонтальних;*

- *виконання об'єктів, розміщених на задньому плані, великими (без врахування елементарних вимог лінійної та повітряної перспективи);*

- *не вміння використовувати усю зображувальну площину, наявність, так званих «пробілів».*

Рекомендовані

домашні завдання з образотворчого мистецтва

1. **Поспостерігати:**

- за зміною кольору в природі впродовж дня;
- за явищами перспективи на відкритій місцевості;
- за різноманітністю форм сучасних архітектурних споруд;
- за рухом улюблених тварин;
- за кольоровими рефlekсами при сході, заході сонця;
- за кольоровими рефlekсами в зимовий день.

2. **Продумати:**

- варіанти композиції вишиванок;
- варіанти композиції натюрморту;
- варіант до новорічної вистави.

3. **Дізнатись про значення символів-оберегів у декоративно-прикладному мистецтві.**

4. Переглянути:
 - репродукції картин художників-пейзажистів;
 - телепередачі по дизайну й інтер'єру;
 - твори художників-графіків;
 - улюблені мультфільми і простежити, в яких будинках живуть казкові герої;
 - репродукції художників-фовістів;
 - відео про Чорнобиль;
 - літературу по ландшафтному дизайну.
5. Звернути увагу на:
 - зв'язок форми та оздоблення печива;
 - декору у скульптурі.
6. Ознайомитись зі скульптурою нашого регіону.
 - Відвідати краєзнавчий музей.
 - Художній салон.
 - Персональні виставки.
 - З оформлення сучасних інтер'єрів.
 - Відвідати іконописну майстерню Городоцького монастиря.
 - Завітати до майстринь вишивки в своєму населеному пункті.
 - Ознайомитися з японським мистецтвом ікебани, його особливостями
 - Відвідати бібліотеку, переглянути екслібриси.
7. Виявити спільні риси в сучасному оздобленні архітектурних споруд.
8. Пофантазувати про інтер'єр власної кімнати.
9. Знати:
 - відмінності в оформленні шкільних кабінетів;
 - особливі, яскраві, основні виражальні засоби пейзажу;
 - ритм у творах ДПМ;
 - опис улюбленого літературного героя;
 - мозаїку в житті»
 - приклади середньовічних замків (фото, малюнки).
10. Визначити:
 - техніку виконання графічних робіт;
 - прийоми стилізації рослинних форм у ДПМ;
 - які предмети можна вписати в циліндр;
 - які рухи характерні для українського танцю.
11. Підібрати:
 - музичний твір для озвучення малюнку;
 - кольорову гаму для передачі настрою;
 - природні матеріали відповідно до задуму;
 - кольори для відтворення рис характеру для свого товариша;
 - поетичні твори про літо;
 - музичні твори, які виражали б настрій природи у вітряну чи дощову погоду;
 - зразки продукції промислової графіки;
 - зразки сучасних хусток.
12. Проаналізувати:
 - пропорції тіла будови домашніх тварин;
 - дизайн фірмових знаків, відомих брендів.
13. Здійснити віртуальну прогулянку:
 - у «Підводний світ»;
 - у японський сад.
14. Простежити геометричні форми в предметах, які нас оточують.
15. Придумати карнавальну маску.
16. Пригадати:
 - у яких художніх фільмах зустрічаються карнавальні маски;
 - літературні твори на Новорічну тематику.
17. Описати портрет членів своєї сім'ї.
18. Створити міні виставки світлин пейзажів.
19. Порівняти екстер'єр архітектурних споруд відповідно до їхнього призначення.
20. Якими засобами живописні твори передають настрій людини.
21. З'ясувати, які архітектурні стилі зустрічаються на вулицях села (міста).
22. Відшукати зразки рельєфів на архітектурних спорудах міста.

23. Підготувати:
- добірку карикатур (вирізки з газет, журналів);
 - вирізки з журналів, газет із зразками різних шрифтів.
24. Проект «Жив собі я» (Словесний портрет).
25. Взяти інтерв'ю у старожилів села про особливості ярмарків.
26. Виставка «Хустка моєї бабусі»

***Рекомендовані домашні завдання мають відповідати темі наступного уроку і носити випереджальний характер.**

Організація проектної діяльності вчителя в системі науково-методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів

Етапи педагогічного проектування

I. Стратегія проекту

Цей етап включає такі процедури, як діагностування, проблематизація, цілепокладання, концептуалізація. Розробка проекту починається з аналізу ситуації та виявлення проблемного поля. Для цього збирається інформація про характер педагогічного процесу, а також про особливості, інтереси, потреби тих, для кого розробляється проект.

На етапі проблематизації розробник проекту конкретизує те, що він прагне створити. Далі з усього спектру виявлених проблем здійснюється відбір актуальних і пріоритетних. Діагностику проблеми можна здійснити за допомогою таких операцій:

- реконструкція бажаної ситуації;
- розробка моделі бажаного;
- вивчення моделей та виявлення розбіжностей між реально існуючим та змодельованим педагогічним об'єктом;
- оцінка ситуації та виявлення причин невідповідностей;
- виявлення проблем, визначення та обґрунтування шляхів удосконалення педагогічного об'єкта.

II. Програмування або планування проекту

Стратегія проекту містить теоретичні положення про вибір концептуальної основи проекту. Матеріал узагальнюється таким чином, щоб схематично стратегія мала вигляд алгоритму:

Мета → Завдання → Умови.

Мета – це очікувані результати проекту.

Завдання – це те, що необхідно зробити для досягнення мети.

Умови – це виявлення обставин, за яких завдання можуть бути виконаними.

III. Реалізація проекту

Робота над реалізацією проектного задуму. Опис цього етапу містить розкриття змісту діяльності щодо реалізації плану проекту.

IV. Підсумок проекту

Робота над проектом завершується представленням результатів діяльності. Це може бути публічна презентація або публікація у вигляді опису проекту. Описово проект може бути поданий у вигляді схем, графіків тощо. Опис проекту також може мати вигляд резюме. Це стисла інформація, висновки щодо розробки проекту, де мають бути викладені позитивні та негативні наслідки реалізації проекту, формулювання нових проблем і завдань, що виникли в ході роботи над проектом, а також визначення шляхів роботи з удосконалення проекту.

Захист або презентація проекту передбачає підготовку виступу.

Для ефективної організації педагогічного проектування є необхідним вивчення стану означеної проблеми в практиці роботи школи.

Методичні рекомендації щодо оформлення в класних журналах результатів навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з образотворчого мистецтва

Шкільні журнали заповнюються відповідно загальних рекомендацій.

1. Тематичний бал (запис у журналі – *тема*, без дати), визначає рівень навчальних досягнень з певної теми виставляється двічі на семестр. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів мають комплексний характер, які відображають рівень володіння теоретичними знаннями та здатність до застосування вивченого матеріалу під час виконання творчих робіт і композицій. Тематичний бал може бути виставлений автоматично за згодою на основі поточних балів, якщо їх кількість достатня. Тематичний бал, виставлений автоматично, коригуванню не підлягає, він є остаточним результатом.

2. У наступній колонці (без дати) записується повторне оцінювання (ПО). Це остаточний бал з певної теми. На підвищення оцінки з певної теми учневі відводиться, як правило, до 10 днів. ПО

не може бути нижчим від тематичного балу (тема) і вищим більше як на 2 бали, ПО виставляється для всіх учнів.

3.Семестрове оцінювання (в журналі I семестр, II семестр) – рівень навчальних досягнень учнів за семестр. Семестрове оцінювання не є середнім арифметичним від суми всіх балів. Поряд колонка повторного семестрового оцінювання (без дати, див. п. 2.). Не дозволяється перездача семестрових оцінок для учнів, які нагороджуються медалями.

4.Річне оцінювання (річний бал, колонка позначається РБ) – визначений рівень навчальних досягнень учнів за рік.

Учні мають право на повторне річне оцінювання; в журналі поряд колонка ПО (див. п. 2). Цей бал не може бути нижчим за річний.

5.Наступна колонка (в журналі Практика) відображає рівень досягнень учнів під час навчальної практики.

6.Підсумковий бал (в журналі ПБ) є остаточним результатом навчальних досягнень учнів, який є річним (РБ) (або скороченим річним ПО) балом.

7.Основним видом домашніх завдань з предмета “Образотворче мистецтво” мають бути спостереження та замальовки з натури, з пам’яті предметів, краєвидів тощо за бажанням учнів відповідно до навчальних програм (Художньо-естетичний цикл 5-11-ті класи. Програми для ЗНЗ.-К., 2005). Тому вважаємо недоцільним записувати домашнє завдання в класному журналі.

8. ведення учнями зошитів з предмета “Образотворче мистецтво” і виконання письмових завдань є недоцільним, оскільки не сприяє організації творчої мистецької діяльності (Оцінювання дисциплін художньо-естетичний цикл// Освіта України.-2000.-№40,5 жовтня)

У цих колонках дати не позначають.

Як приклад подається зразок записів уроків образотворчого мистецтва в класних журналах. (Див. додаток).

Зав.каб.

О.Лайсанова

Образотворче мистецтво

№ з/п	Місяць і число																		ПБ
		Прізвище і ім'я учня	02 09	09 09	16 09	23 09	30 09	Тема	П О	14 10	...	І семестр	П О	...	ІІ семестр	П О	РБ	П О	
1.		8	7	8	8		8												
2.		8	7	8	8	7	7	8											
3.		8	н	8	8	8	8	9											
4.		9	7	8	8	н	8												

№ з/п	Дата	Зміст уроку	Тема I. Асоціативно-образна мова	Завдання додому
1	2/09	Сприйняття мистецтва. Види образотворчого мистецтва. Зображення на площині. Створення асоціативної композиції „Настрій”		
2.	09/09	Графіка. Виразальні можливості графіки. Відтворення образів та настрою навколишнього світу різними засобами графіки.		

3.	16/09	Живопис. Виразальні можливості живопису (кольорознавство) Співзвучність живопису та музики. Створення асоціативно-абстрактної композиції під музику.	
...	...	...	...
7.	14/10	Сприйняття мистецтва. Узагальнення вивченого матеріалу з теми: „Асоціативно-образна мова”. Вікторина „Мова художника”	
		Тема II. Асоціативно-образна форма	
8.	21/10	Графіка. Мова і характер ліній. Створення композиції „Неіснуюча тварина”	

Методичні рекомендації щодо оформлення в класних журналах результатів навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з художньої культури.

Шкільні журнали заповнюються відповідно загальних рекомендацій.

1. Тематичний бал (запис у журналі – *тема*, без дати), визначає рівень навчальних досягнень з певної теми виставляється двічі на семестр. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів мають комплексний характер, які відображають рівень володіння теоретичними знаннями та здатність до застосування вивченого матеріалу під час виконання творчих робіт.

Тематичний бал може бути виставлений автоматично за згодою на основі поточних балів, якщо їх кількість достатня. Тематичний бал, виставлений автоматично, коригуванню не підлягає, він є остаточним результатом.

2. У наступній колонці (без дати) записується повторне оцінювання (ПО). Це остаточний бал з певної теми. На підвищення оцінки з певної теми учневі відводиться, як правило, до 10 днів. ПО не може бути нижчим від тематичного балу (тема) і вищим більше як на 2 бали, ПО виставляється для всіх учнів.

3. Семестрове оцінювання (в журналі I семестр, II семестр) – рівень навчальних досягнень учнів за семестр. Семестрове оцінювання не є середнім арифметичним від суми всіх балів. Порядком повторного семестрового оцінювання (без дати, див. п. 2.). Не дозволяється перездача семестрових оцінок для учнів, які нагороджуються медалями.

4. Річне оцінювання (річний бал, колонка позначається РБ) – визначений рівень навчальних досягнень учнів за рік.

Учні мають право на повторне річне оцінювання; в журналі поряд колонка ПО (див. п. 2). Цей бал не може бути нижчим за річний.

5. Наступна колонка (в журналі Практика) відображає рівень досягнень учнів під час навчальної практики.

6. Підсумковий бал (в журналі ПБ) є остаточним результатом навчальних досягнень учнів, який є річним (РБ) (або скороченим річним ПО) балом.

7. Основним видом домашніх завдань з предмета “Художня культура” мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в навколишньому середовищі, спостереження та замальовки з натури, з пам’яті предметів, краєвидів тощо за бажанням учнів відповідно до навчальних програм (Художньо-естетичний цикл 5-11-ті класи. Програми для ЗНЗ.-К., 2005). Тому вважаємо недоцільним записувати домашнє завдання в класному журналі.

8. ведення учнями зошитів з предмета “Художня культура” і виконання письмових завдань є недоцільним, оскільки не сприяє організації творчої мистецької діяльності (Оцінювання дисциплін художньо-естетичний цикл // Освіта України.-2000.-№40,5 жовтня). У цих колонках дати не позначають.

Зав.каб.

О.Лайсанова

Людмила Масол

Орієнтовний календарний план уроків мистецтва у 8 класі

(до підручника Л.М.Масол «Мистецтво». 8 клас. – Х.:ФОЛІО, 2016. – 240 с.)

№ уроку	Назва теми, (сторінки в підручнику)	Художні твори для сприймання та аналізу-інтерпретації	Творчі практичне завдання з образотворчого мистецтва	Музичні твори для сприймання та аналізу-інтерпретації	Твори для співу (за вибором)	Завдання для самоосвіти (СО), орієнтовні
---------	-------------------------------------	---	--	---	------------------------------	--

	ку)		(варіант за вибором)			теми мистецьких проєктів (МП)
			I семестр			
1-2	Таємниці мистецтва Стародавнього Єгипту (с.10-17).	Піраміди, Великий сфінкс, храми в Луксорі й Карнаку. Скульптура: монументальна і малих форм, рельєфи. Фрески храму Абу-Сімбел із зображенням танцівниць, арфісток та інших музикантів. Прикраси із зображенням священного скарабея (жука з крилами).	1.Намалюй пейзаж із пірамідами, за бажанням застосуй стафаж. <i>Орієнтовні теми:</i> «Караван у пустелі», «Сфінкс – охоронець пірамід» (графітні і кольорові олівці, фломастери, сангіна). 2.Створи ескіз декорації для опери «Аїда», використай зображення деталей давньоєгипетських храмів, колон. (графітні і кольорові олівці, фломастери). 3.Групова робота. Об'єднайтеся у «майстерні ювелірів» та створіть ескізи прикрас за єгипетськими мотивами. <i>Орієнтовні теми:</i> «Сонце – володар світу», «Таємничий скарабей», «Чарівний лотос».	Дж. Верді Опера «Аїда»: Марш	А.Побужанська «Кольорова планета»	СО: Дослідіть особливості жіночого і чоловічого одягу давніх єгиптян.
3-4	Мистецтво античності – колиска європейської цивілізації (с. 18-25)	Парфенон. Рельєф Аполлон, Афінa і 9 муз. Колони доричного, іонічного і коринфського ордерів (порівняння). Венера Мілоська, Мірон Дискобол. Вазопис (чорнофігурний і червонофігурний)	1. Намалюй давньогрецьку вазу, декоровану орнаментом (графітні і кольорові олівці, фломастери, гелева ручка, тоновий папір). 2. Створи ескіз рекламного плаката для туристичної	А. Хачатурян Балет «Спартак»: Триумф Риму, Цирк.	Л.Горова «Музика звучить»	МП: «Античне мистецтво»; індивідуальні підтеми: «Шедеври архітектури», «Антична скульптура – гімн людині», «Міфи про

		різних форм: кратер, лекіф, амфора. Зображення виконавців на кіфарі, лірі. Колізей, Пантеон, Триумфальна арка в Римі. Скульптура імператор Августа. Фаюмські портрети. Мозаїки із зображенням виконавців на музичних інструментах: кіфара, авлос, гідралос.	фірми «Запрошуємо до Греції», використай елементи античного мистецтва: архітектури, скульптури, зображень музичних інструментів, театральних масок (<i>матеріали на вибір</i>). 3. Намалюй римський Колізей (<i>графітні олівці, фломастери</i>)			музику і музикантів», «Вазопис», «Одяг греків і римлян» СО: перегляньте фільм «Спартак».
5-6	Пам'ятки мистецтва Північного Причорного моря і Скіфії (с. 26-35)	Нікопольська скіфська срібна амфора. Зразки скіфського золотарства: Пектораль з кургану «Товста Могила», гребінь з кургану Солоха, пластини із зображенням тварин (скіфський «звіриний» стиль). Херсонес Таврійський: античний амфітеатр. Голова Богині Деметри, майстерня художника (розписи зі склепів у Пантікапеї (Керч). Портрет Понтійського царя Мітрідата VI Євпатора. Керамічний посуд, монети, прикраси з Ольвії.	1. Створи ілюстрацію до пісні «Ольвія» у вигляді колажу із зображенням фрагментів античних споруд різних ордерів на тлі морського пейзажу (<i>кольоровий папір, графітні олівці, сангіна, різнофактурні матеріали</i>). 2. Створи рельєф в анімалістичному жанрі, за мотивами скіфського «звіриноного стилю» (<i>фольга, пластилін, покриття «металік», лак золотистого або бронзового кольору</i>). Спробуй передати рух тварини. <i>Орієнтовні теми:</i> «Кінь», «Лосеня», «Олень», «Грифон».	С. Прокоф'єв «Скіфська сюїта для симфонічного оркестру» (I ч.)	З.Яропуд «Земля моїх батьків»; Б.Тенін «Ольвія».	СО: У вільний час прочитайте поему-баладу Ліни Костенко «Скіфська Одиссея». Підготуйте коротку інформацію про мистецтво скіфів на орієнтовні теми: «Одяг скіфів». «Українська колекція скіфського золотарства».
7-8	Мистецькі	Собор Св. Софії в (Стамбул, Турція).	1. Виконай замальовки	Київський знаменний	О. Богомолець	МП: «Художня

	перлини Візантії та Київської держави (с. 36-45).	Мозаїки церкви Сан-Вітале у Равенні (Італія). Спасо-Преображенський собор у Чернігові, Успенський собор у Володимирі-Волинському. Мініатюри з Остромирового Євангелія. Аліпій-іконописець – гравюра з Києво-Печерського патерика. Ікона Вишгородська Богоматір. Собор Св. Софії в Києві: фрески, мозаїки. М.Реріх Скоморохи Скула та Єрошка	візантійського орнаменту. Поміркуй і запропонуй, як його можна використати у дизайні сучасного одягу та аксесуарів (<i>графічні й кольорові олівці, фломастери</i>). 2. Створи ескіз мозаїки (квіти, птахи тощо) у візантійському стилі для оформлення інтер'єру (кольоровий папір, різнофактурні матеріали, пластилін). 3. Колективна робота. Намалюйте ілюстрації до «Слова о полку Ігоревім» (<i>графічні, кольорові олівці, гелева ручка</i>).	розспів. К. Стеценко Всеношна; І. Карабіць Опера-ораторія «Київські фрески»; Ф. Степурко Духовні твори (на вибір).	«Давня пісня»; <i>І. Шамо</i> «Києве мій».	культура Русі-України ; індивідуальні підтеми: «Синтез мистецтв у храмі», «Чому і коли зникли скоморохи», «Загадки кривої нотації».
9-10	Романська архітектура. Лицарський кодекс честі (с. 46-55)	Нотр-Дам ля Гранд у Пуатьє, (Франція). Церква Св. Пантелеймона у Галичі. Фреска церкви Св. Климента у Таулі, (Іспанія). Ансамбль у Пізі (Італія). Замок Каркасон (Франція), Аккерманська та Хотинська фортеці. <i>В. Карпаччо</i> Портрет Лицаря. Герби міст України, Європи	1. Створи ескіз герба своєї школи або міста (<i>кольоровий папір, ножиці, клей</i>). 2. Зобрази середньовічний замок-фортецю у романському стилі (<i>графічні, кольорові олівці, вугіль, сангіна, тонований папір</i>). 3. Групова робота. Організуйте «Театральне ательє»: створіть ескізи костюмів для головних персонажів опери «Іоланта» враховуючи особливості	<i>П. Чайковський</i> Опера «Іоланта» (фрагменти на вибір). <i>С. Прокоф'єв</i> Танок лицарів з балету «Ромео і Джульєтта».	Французькі народні пісні «Каде Руссель», «Брате Якоб» (французькою, англійською, німецькою мовами).	СО: За бажанням передивіться історичні й пригодницькі фільми, де стародавні фортеці використовували як декорації.

			одягу, притаманні добі середньовічних лицарів.			
11-12	Готика (с. 56-63)	Собор Паризької Богоматері (портал, химери); Реймський собор (Франція); Собор у Бургосі (Іспанія); Собор Св. Анни у Вільнюсі. Ратуша у Брюгге (Бельгія); Оксфордський університет (Велика Британія). Вітражі капели Сент-Шапель у Парижі. Костьол у Берегово (Закарпатська обл.). Середньовічні мініатюри. Часослов герцога Беррійського.	1. Створи ескіз вітража з геометричними або рослинними мотивами для вікна певної форми - круглого, прямокутного або стрільчастого (<i>графітні, кольорові олівці, фломастери</i>). 2.Групова робота. Створіть ескіз календаря (кольорові олівці, фломастери, акварель, пензлі, кольоровий папір, клей). За бажанням розробіть шрифт з елементами готичного стилю.	<i>К. Орф</i> Кантата «Карміна Бурана»; <i>О.Респігі</i> Сюїта для оркестру «Церковні вітражі».	<i>В.Івасюк</i> «Мандрівний музика».	СО: Дослідіть, у яких літературних і музичних творах, кінофільмах і мультфільмах «персонажем» є готичний собор Європи – Нотр-Дам де Парі.
13-14	Ідеали й образи Ренесансу (с. 64-73)	Собор Санта Марія дель Фьоре у Флоренції та Собор Св. Петра в Римі (порівняння). <i>Мікеланджело</i> П'єта (1499) і П'єта (1550) - (порівняння). <i>Давид Донателло, Вероккіо, Мікеланджело</i> (порівняння). <i>Рафаель Санті</i> Афінська школа, Сикстинська Мадонна, <i>С.Ботічеллі</i> Мадонна Магніфікат, <i>Тіціан</i> Мадонна з кроликом, <i>Леонардо да Вінчі</i> Мадонна з квіткою (порівняння). <i>Л. Коста</i> Концерт	1.Намалюй живописний парний портрет літературних героїв доби Відродження (Ромео і Джульєтта, Дон-Кіхот і Санчо Панса або ін.) (<i>акварель або гуаш, пензлі</i>). 2.Намалюй автопортрет (за бажанням - в інтер'єрі), намагайся передати у ньому свій характер, світ захоплення (<i>графітні олівці, акварель або гуаш, пензлі</i>).	<i>Дж. Палестріна</i> Меса Папи Марчело.	<i>Дж. Каччіні</i> «Ave, Maria»; <i>Е.Бріліні</i> «Мамині очі».	МП: «Титани Відродження». СО: Дослідіть творчість одного з титанів Відродження, творчість якого найбільше вразила і зацікавила. Створіть презентацію «Портрет митця».
15-16	Шедеври Північного	Підгорецький замок. Каплиця Боїмів, будинок	1. Колективна робота. Орієнтуючись на	<i>О.Лассо</i> Хори «Луна, «Тік-Так»». <i>М.Скорик</i> Три	<i>О.Лассо</i> «Тік-Так», «Луна».	СО: За бажанням поцікавте

	Відродження (с. 74-83)	Корнякта у Львові. Ансамбль Львівського братства Лувр. <i>Ван Ейк</i> Портрет подружжя Арнольфіні, <i>І.Босх</i> Концерт у яйці, <i>П.Брейгель</i> Старший Мисливці на снігу, Фламандські прислів'я; <i>А.Дюрер</i> Автопортрет. <i>Ян і Хуберт ван Ейки</i> Гентський вітвар і <i>Маттіас Грюневальд</i> Ізенгеймський вітвар (порівняння)	картини Брейгеля Старшого «Фламандські прислів'я», вигадайте символічні сюжети до українських прислів'їв і приказок. Намалуйте серію ілюстрацій і проведіть виставку «Енциклопедія народної мудрості» 2. Намалуйте зимовий пейзаж, намагаючись створити настрій природи (<i>гуаш</i>).	фантазії для лютні зі Львівської табулатури XVII ст.		я, які прислів'я описав у своєму романі «Пантагрюель» французький письменник Франсуа Рабле – сучасник П.Брейгеля Старшого.
	Перевіряємо свої досягнення					
			II семестр			
17-18	Бароко: архітектура, скульптура, живопис (с. 88-97)	Церква на площі Навона (<i>арх. Ф. Барроміні</i>). Площа Св. Петра та Фонтан Фіумі в Римі (<i>арх. Дж.Берніні</i>). <i>Дж.Берніні</i> Екстаз Св. Терези. Інтер'єри палаців: Шенбрун у Відні та Еггенберг у Граці (Австрія). <i>Цвінгер</i> . <i>Караваджо</i> Автопортрет; <i>Д.Веласкес</i> Меніні; <i>Рембранд ван Рейн</i> Автопортрет, Нічний дозор; <i>П.-П.Рубенс</i> Портрет Гелени Фоурмен з дітьми; <i>Я.Вермеєр</i> Панорама Делфта, Молода жінка з глечиком води; <i>В.К.Хеда</i> Натюрморт; <i>А.Босхарт</i> Квітковий	1. Намалуйте натюрморт з атрибутами мистецтва у стилі «малих голландців» (<i>акварель, пензлі</i>). 2. Колективна робота. Створіть замальовки меблів, дзеркал, світильників тощо для оформлення вітальні у стилі бароко (<i>кольорові олівці</i>).	-	-	СО: Поцікавтеся, які ознаки бароко застосовують сучасні дизайнери інтер'єрів.

		натюрморт.				
19	Бароко: музика (с. 98-103)	Ф.М. де ля Каве Портрет Антоніо Вівальді; Е.Тобі Портрет Антоніо Страдіварі; Е.Хауссманн Портрет Й.-С.Баха; Б.Деннер Портрет Г.-Ф.Генделя. Караваджо Музиканти, Лютняр. Орган у соборі Св. Стефана у Пассау (Німеччина) – найбільший у світі.	-	А. Вівальді Концерт з циклу «Пори року» (за вибором); Й.-С. Бах Токата і фуга ре мінор для органа; Г.-Ф. Гендель Ораторії (фрагменти за вибором)	М.Катричка «Чарівна криниця»	СО: Дослідіть історію виникнення і поширення органа; послухайте оригінали й аранжування органних творів Й.-С. Баха та іншої музики епохи бароко.
20	Українське бароко (с.104-113),	Андріївська церква, Маріїнський палац, Брама Заборовського у Києві; Собор Св. Юра у Львові, Успенський собор Почаївської лаври; Катерининська церква у Чернігові; Покровський собор у Харкові. Пінзель Жертвоприношення Авраама. Іконостас Спасо-Преображенської церкви у с. Великі Сорочинці. Ікона Покрови Богородиці; І.Руткович Архангел Гавриїл; Й.Кондзелевич Юрій Зміборець. Невідомий художник Портрет Параскеви Сулими. Сокиринський вертеп. Народні картини «Козак Мамай».	1.Створи живописну композицію «Козак Мамай» у стилі українського народного малярства (гуаш або акварель, пензлі). 2.Виліпи рельєфну композицію за мотивами бароко: декор для інтер'єру, меблів (пластилін, стеки).	-	Л.Останєнко «Засумую я»; Українська народна пісня «Їхав козак за Дунай»	МП: «Перлини українського бароко». СО: Поцікавтеся, яким спорудам вашого краю притаманні риси бароко. Створіть фотоальбом і включіть до нього пам'ятки, що потребують реставрації. Розіграйте інтермедію на тему сучасного шкільного життя в стилі «шкільної драми».
21	Галантне рококо (с. 114-121)	Екстер'єри та інтер'єри палацу Амалієнбург (Німеччина) та	1.Виготов овальну рамку для фотографій, придумай для неї	Л.-К. Дакен Зозуля; Ж.-Б. Люллі Гавот; Ф. Куперен	Н. Тананко Звуки клавесина	СО: Поцікавтеся проявом стилю

		Келуш (Португалія). Мейсенська порцеляна. <i>Ж.-Б.Лемуан</i> Барельєфи залу готелю Субіз у Парижі. <i>Ф.Буше</i> Портрет мадам де Помпадур; <i>Ж.-Б.Ватто</i> Актори французького театру; <i>А.К.Пфанцельт</i> Портрет архітектора Бартоломео Растреллі; <i>Е.М.Фальконе</i> Зима. Собор Рівдза Богородиці у Козельці. <i>Невідомий</i> художник Портрет С.Дараган. <i>А.Рукерс</i> Клавесин	декор у стилі рококо <i>(паперопластика)</i>. 2.Виліпи декоративну скульптуру – дрібну пластику «Пастораль» за мотивами мейсенської порцеляни <i>(пластилін, стеки)</i>.	Будильник; <i>Ж.-Ф. Рамо</i> Тамбурин, Ригодон. <i>У. Берд</i> Волинка, Флейта і барабан.		рококо в українському мистецтві. Дослідіть родовид клавесина, його національні різновиди.
22-23	Класицизм: архітектура, скульптура, живопис (с.122-133)	Собор будинку інвалідів у Парижі; східний фасад Лувру; арка миру в Мілані; палац і парк у Версалі (Франція). Палац гетьмана Розумовського у Батурині; палац Потоцьких в Одесі. <i>А.Канова</i> Амур і Психея. <i>І. Мартос</i> Пам'ятник А. де Рішельє в Одесі. Фонтан Діана на площі Ринок у Львові. <i>Н.Пуссен</i> Танок під музику часу, Пейзаж з Поліфеном; <i>К.Лоррен</i> Асканій, що полює на оленя Сильвіни; <i>Ж.-Л. Давид</i> Присяга Гораційв; <i>А.Лосенко</i> Володимир і	1.Придумай і намалюй вигляд класичного парку з висоти пташиного лету <i>(кольорові олівці, фломастери)</i>. 2.Намалюй архітектурний пейзаж із класичною будівлею (графітний олівець, гелева ручка, фломастери).	-	--	СО: Віднайдіть елементи класицизму в спорудах вашого краю.

		Рогнеда; <i>В.Боровиковський</i> Портрет графіні Безбородько з доньками; <i>Д.Левицький</i> Портрет Катерини Нелідової ; <i>А.Долинський</i> Портрет митрополита Леона Шептицького.				
24-25	Класицизм: музика (с. 134-145)	<i>Т.Гарді</i> Портрет <i>Й.Гайдна</i> ; <i>Б.Крафт</i> Портрет <i>В.-А.Моцарта</i> ; <i>Й.-К.Штілер</i> Портрет <i>Л. ван</i> <i>Бетховена</i> . <i>Кармонтель</i> Моцарт із сім'єю; <i>К.Шльосер</i> <i>Бетховен</i> за роботою вдома	-	<i>Й. Гайдн</i> , <i>В.-А. Моцарт</i> , <i>Л. ван Бетховен</i> Сонати для фортепіано (за вибором); <i>В.-А.</i> <i>Моцарт</i> Концерт для флейти та арфи з оркестром до мажор, <i>Й.</i> <i>Гайдн</i> Симфонія з ударами литавр (II ч.), <i>Л. ван Бетховен</i> Симфонія № 5 (фрагменти). Симфонія № 9 (фінал). <i>М.Березовський</i> Хоровий концерт «Не отвержи мене во время старости», Соната для скрипки і чембало (II ч.); <i>А.Ведель</i> «Херувимська»; <i>Д.Бортнянський</i> Концерт для чембало з оркестром	<i>Л. ван</i> <i>Бетховен</i> Ода до радіостанції із симфонії № 9 - європейсь кий гімн. <i>Г.Сковорода</i> «Всякому городу нрав і права».	СО: З'ясуйте за допомогою інтернету, які класичні твори звучать у сучасних флешмобах . За бажанням складіть кресворд «Класицизм ».
26-27	Романтизм в образотворчому мистецтві (с. 146-155)	<i>Е.Делакруа</i> Свобода на барикадах; <i>Т.Жеріко</i> Поранений кірасир; <i>К.Д.Фрідріх</i> На вітринах; <i>В.Тернер</i> Пожежа в будинку парламенту; <i>В.Блейк</i> Ілюстрації до «Божественної комедії» Данте; <i>К.Брюллов</i>	1.Намалюй фантастичний пейзаж (акварель, пензлі) 2.Намалюй марину, в якій передай романтичну атмосферу морської стихії (акварель або гуаш, пензлі). Орієнтовні теми: «Захід сонця: штиль»,	-	-	СО: Дізнайтеся більше про творчість митця, який привернув вашу увагу найбільше, і підготуйте розповідь про нього з демонстраці єю слайд-шоу.

		Автопортрет, Вершниця; <i>А.Мокрицький</i> Портрет дружини, Дівчина на карнавалі; <i>В.Штернберг</i> Пастушок, Садиба Г.С.Тарновського в Качанівці; <i>І.Айвазовський</i> Феодосія. Захід сонця.	«Серед бурхливих хвиль», «Білокрилі вітрильники на морських просторах», «Скелі на Кримському узбережжі», «Морська баталія».			
28-29	Музика романтиків (с. 156-163)	<i>Е.Делакруа</i> Портрет Шопена; <i>Г.Ф.Керстінг</i> Портрет Ніколо Паганіні; <i>Й.Кріхубер</i> Роберт Шуман; <i>В.А.Рідер</i> Портрет Ф.Шуберта	-	<i>Ф.Шопен</i> Ноктюрн (за вибором); <i>А.Дворжак</i> Слов'янські танці (за вибором); <i>Н.Паганіні</i> Каприс № 24 для скрипки соло, <i>Н.Паганіні-Ф.Ліст</i> Етюди № 6, «Мазепа»; <i>Р.Шуман</i> «Фантастичні п'єси (за вибором); Ф.Шуберт Цикл «Зимовий шлях» (за вибором). <i>М.Калачевський</i> Українська симфонія (фрагменти).	Українські народні пісні «Йшли корови із діброви»; «Взяв би я бандуру»	МП: « Національні школи в музиці епохи романтизму » (з презентацією творчості композиторів). СО: На дозвіллі підготуйте і проведіть музичну вітальню «Чарівні мелодії романсу».
30-31	Реалістичний стиль в образотворчому мистецтві (с. 164-175)	<i>Ф.Гойя</i> Повітряний змій, Дівчина з глечиком; <i>Г.Курбе</i> Автопортрет («Відчайдушний»), Віяльниці; <i>Ф.-Ф.Мілле</i> Збиральниці колосків; <i>О.Дом'є</i> Вагон третього класу; <i>Ж.Бастьєн-Лепаж</i> Лондонський чистильщик взуття; <i>І.Репін</i> «Запорожці»; <i>К.Трутовський</i> Вдягають вінок; <i>А.Куїнджі</i> Березовий гай; <i>М.Пимоненко</i> Брід; <i>К.Костанді</i> В люди; <i>В.Орловський</i> Хати в літній	1.Намалюй реалістичну композицію в побутовому жанрі на тему українських народних обрядів (кольорові олівці, папір), 2.Придумай і намалюй сатиричну картину, карикатуру чи шарж на тему з життя сучасного підлітка (кольорові олівці, фломастер).	-	-	СО: У вільний час дослідіть, хто з художників присвячував свої твори тематиці українського козацтва. За бажанням ознайомтеся з творчістю видатного іспанського художника за фільмом «Гойя або тяжкий шлях пізнання».

			день; <i>С.Васильківський</i> Сторожа запорожських вольностей; <i>М.Івасюк</i> Вїзд Б.Хмельницького в Київ, Мати; <i>К.Устиянович</i> Шевченко на засланні; <i>М.Микешин</i> Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві; <i>Л.Позен</i> Лірник				
	32	Реалістичний стиль у музичному мистецтві (с. 176-181)	<i>Дж. Больдіні</i> Портрет <i>Дж. Верді</i> ; <i>І.Репін</i> Портрет <i>М.Мусоргського</i> ; <i>О.Головін</i> Портрет <i>Ф.Шаляпіна</i> в ролі <i>Бориса Годунова</i> ; <i>І.Білібін</i> Келья у Чудовому монастирі. Ескіз декорацій до опери <i>М.Мусоргського</i> «БорисГодунов». Марка з портретом <i>Роксолани</i> (авт. <i>О.Штанко</i>).	-	<i>Дж.Верді</i> Опера «Ріголетто. Арії <i>Джільди</i> , <i>Ріголетто</i> , <i>Пісенька герцога. М.Мусоргський</i> Хор «Расходилась, разгулялась удаль молодецкая» з опери «Борис Годунов»; <i>П.Ніщинський</i> Хор «Закувала та сива зозуля»; <i>Д.Січинський</i> Хор русалок з опери «Роксолана»	<i>І.Білик</i> «Роксолана»	СО: У вільний час подивіться екранізації опери «Ріголетто», фільми про <i>Роксолану</i> . За бажанням підготуйте презентацію фрагмента одного з українських народних обрядів (колективна робота).
	33	Стильовий синтез. Творчість Тараса Шевченка і Миколи Лисенка (с.182-193)	<i>Т.Шевченко</i> Автопортрети (1840 і 1860 - порівняння), Портрет дівчини з собакою, Портрет <i>Михайла Щепкіна</i> , У соборі <i>Почаївської лаври</i> , <i>Киргизеня</i> , <i>Селянська родина</i> , <i>Циганка-ворожка</i> , <i>Катерина. Т.Маєргоф</i> <i>Михайло Вербицький</i> . Марки із зображенням <i>М.Лисенка</i> , <i>М.Вербицького. О.Хвостенко-Хвостов</i> Ескізи костюмів до	1. Створи емблему фольклорного фестивалю (<i>графічний матеріал за вибором</i>). 2. Створи колаж для оформлення диска «Шевченко і музика» (за бажанням застосуйте комп'ютерну графіку).	<i>М.Вербицький</i> Хор «Заповіт», <i>М.Лисенко</i> Хор «Заповіт», Друга рапсодія для ф-но, <i>Сарабанда</i> «Сонце низенько, вечір близенько», дует «Коли розлучаються двоє».	Українська народна пісня вірші <i>Т.Шевченка</i> «Реве та стогне Дніпр широкий»; <i>І.Карабіць</i> «Пісня на добро»	МП: «Шевченко і Лисенко – фундатори української культури» (робота в парі).

			опери М.Лисенка «Тарас Бульба»				
		Перевіря ємо свої досягне ння					

Реомеднації після проведених засідань районних методичних структур

РЕКОМЕНДАЦІЇ для учителів іноземної мови

районного методичного об'єднання учителів іноземної мови

21 лютого 2017 року
м. Березне

Тема «Перспективні технології як фактор оптимізації вивчення іноземної мови та шлях самореалізації особистості вчителя і учня у навчальній діяльності через призму введення навчальних програм, сучасних підручників».

Сьогодні ми є учасниками реформи системи освіти України взагалі та реформи в системі викладання іноземної мови в навчальних закладах, зокрема зорієнтуватись у цих сучасних вимогах, визначити своє місце та зрозуміти свою роль у навчальному процесі.

Сучасні методики оцінювання вчителя іноземної мови висовують до нас низку вимог. Мабуть, найбільш важливими серед них є:

комунікативна компетенція, а саме вміння вчителя та його готовність здійснювати спілкування (усне та письмове мовлення), його країнознавча підготовка, культура мовленнєвої поведінки (уміння вислухати учня, уміле керування полілогом, дискусією, доречна реакція на помилки учнів);

мовна компетенція, а саме володіння фонетикою, граматиною, лексикою, які дозволяють навчати дітей спілкуванню хоча б у межах тем і ситуацій, запропонованих стандартом і програмою з іноземних мов;

методична компетенція, яка передбачає вміння вчителя планувати свою педагогічну діяльність (у межах року, семестру); володіння широким спектром методичних прийомів, уміння адекватно використовувати їх відповідно до віку учнів і мети навчання, уміння орієнтуватись у сучасній методичній літературі, здійснювати вибір відповідних посібників та інших засобів навчання;

соціокультурна компетенція, яка передбачає знання вчителем звичаїв, особливостей життя у країні, мова якої викладається, відповідність мовленнєвої поведінки та етикету носіїв мови.

Провідна роль у здійсненні навчально-виховного процесу у школі завжди належала і належить учителеві. Вчитель – центральна фігура уроку, рушійний механізм складного процесу освіти. Навчальний процес з іноземної мови в сучасній школі це, перш за все, взаємодія вчителя та учнів, де учень є суб'єктом навчання та спілкування нарівні з учителем. Вступаючи в стосунки співробітництва, учитель орієнтується не на функції дитини як учня, а на його особистість та перспективи його розвитку. Від поведінки вчителя буде залежати, чи відчує себе учень партнером у спілкуванні з ним. Учитель повинен говорити природно, невимушено, звертаючи увагу на реакцію співрозмовника, не читати

свої репліки з плану-конспекту чи з карток. При спілкуванні він повинен враховувати інтереси учня, стежити за виразністю своєї інтонації, жестів, міміки, за тим, як він рухається, стоїть, сидить. Учитель завжди має бути доброзичливим, учень повинен відчувати, що його інтереси – це інтереси вчителя. Доброзичливість повністю виключає на уроці роздратованість, грубість, окрик.

I. На засіданні учасники опрацювали ґрунтовно питання: Сучасний компетентнісно-зорієнтований урок. Сучасний урок – це урок, на якому присутній демократичний стиль спілкування, де діти вчаться здобувати знання, а не отримувати готові, де навчають не тільки словом, а й організованою справою, де створені умови для розвитку ініціативності, самостійності та набуття ще в шкільному віці досвіду вирішення проблем, реалізації власних можливостей як в освітній, так і в практичній діяльності.

Після обговорення були надані рекомендації щодо:

1. Упровадження у навчально-виховний процес компетентнісний підхід на основі формування і розвитку компетентностей учня як кінцевого результату навчання.
2. Результат навчання спрямувати не на окремі знання, а набуту суму компетенцій, які дозволяють організувати діяльність на високому рівні.
3. Формувати позитивне ставлення до навчальної діяльності, викликати бажання удосконалювати себе як особистість засобами виучуваної теми.
4. Відповідно до проекту нового базового Закону «Про освіту» ключовими для нової української школи визначено такі ключові компетентності, які слід впроваджувати у педагогічну діяльність:
 1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами.
 2. Спілкування іноземними мовами.
 3. Математична грамотність і компетентності в природничих науках і технологіях.
 4. Інформаційно-цифрова компетентність.
 5. Уміння навчатися впродовж життя, соціальні і громадянські компетентності.
 6. Підприємливість.
 7. Загальнокультурна грамотність.
 8. Екологічна грамотність і здорове життя.

5. Рекомендуємо звернути увагу на структуру особистісно-орієнтованого уроку:

1. Мотиваційний етап (забезпечення емоційної готовності до уроку; актуалізація суб'єктного досвіду; актуалізація опорних знань).
2. Етап цілевизначення і планування (мета формулюється вчителем на основі програмних вимог; ціль визначається учнем і є конкретною).
3. Етап опрацювання навчального матеріалу (учень працює самостійно; робота вчителя – до уроку).
4. Рефлексивно-оцінювальний етап (оцінюються не лише знання, а й (і це головне!) особистісний розвиток).

6. - вимоги до ОЗ уроку:

1. ЕТАП МОТИВАЦІЇ, ЦІЛЕВИЗНАЧЕННЯ І ПЛАНУВАННЯ (10 ХВ.)

Завдання полягає в тому, щоб:

- задіяти внутрішні мотиви учнів, пов'язані з потребою пізнання (навіщо це мені потрібно?);
- на основі вимог програми та з опорою на вивчений матеріал спільно визначити цілі (очікувані результати) уроку, узгодити їх із потребами самих учнів, їх суб'єктивним досвідом;
спланувати методи, прийоми, форми роботи, запитання і завдання, які забезпечать актуалізацію суб'єктного досвіду, діалогічність навчання, можливість самостійного здобуття і застосування знань, організацію

рефлексивно-оцінювальної діяльності

2. ЕТАП ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ (25 ХВ.)

Засвоєння та осмислення змісту матеріалу. Перевага надається самостійній та парно-груповій роботі, постійному зверненні до активних та інтерактивних технологій. Постійна увага до віднайдення учнем особистісних смислів у виучуваному матеріалі.

3. РЕФЛЕКСИВНО-ОЦІНЮВАЛЬНИЙ ЕТАП (10 ХВ.)

Рефлексія, оцінювання, корекція. Рефлексуються й оцінюються не лише результат, а й процес та пов'язані з ним почуття (що робив? для чого? що отримав у результаті?).

7. здійснювати аналіз ОЗ уроку за таким алгоритмом:

Рефлексія:

1. Чи проводилося оцінювання процесу виконання завдань?
1. Які форми для цього застосовувалися: самоконтроль, взаємооцінка, колективна думка, якісь інші?
2. Чи оцінював учитель оригінальність суджень, правильність та раціональність шляхів розв'язку проблем?
Чи набували учні навичок цілевизначення, планування, рефлексії, оцінювання Домашнє завдання - сучасного учителя- сучасним дітям- на сучасному уроці...? Важливо! Знаємо і пам'ятаємо про види навчальної діяльності на сучасному уроці.

II. Обговорювалися питання щодо вибору сучасних навчальних програм та підручників, навчальних посібників для учнів 5-9 (9) класів. Ознайомилися з матеріалами платформи EdEra.

1. Педагоги ознайомилися з структурою підручників для учнів 9 класів і прийняли рішення щодо вибору, а саме:

Перша іноземна мова

- 1.Буренко Валентина. Англійська мова (9 рік навчання)
2. Карп'юк Оксана. Англійська мова (9 рік навчання)- для ЗНЗ
3. Карп'юк Оксана. Англійська мова (9 рік навчання) – для поглибленого вивчення
4. Сотникова С. Німецька мова (9 рік навчання)
5. Сидоренко М. Німецька мова (9 рік навчання)
6. Клименко Ю. Французька мова (9 рік навчання)

Друга іноземна мова

- 1.Пахомова Англійська мова (5 рік навчання)
- 2.Сидоренко М. Німецька мова (5 рік навчання)
- 3.Клименко Ю. Французька мова (5 рік навчання)

2. Рекомендуємо учителям ІМ зареєструватися на платформі EdEra для того, щоб Обрати і проаналізувати навчальні програми, конструктивно прокоментувати під відповідним розділом і стати ініціатором якісних змін у галузі освіти.

III. Під час навчально-виховного процесу пропонуємо використовувати сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності. Отже,

формування ІКК учнів, в контексті урахування полікультурного аспекту викладання іноземної мови згідно досліджень виокремлюються такі тенденції:

При відборі іншомовного змісту навчання враховувати цікаві для школярів проблеми, інтереси, перш за все це виявляється у відборі автентичного текстового матеріалу, у виборі тем для обговорення, відео, аудіо матеріалів, застосування Інтернету. В будь-якому матеріалі має чітко проглядатися виховний полікультурний зміст, направлений на формування толерантності, поваги, розуміння.

Використовувати проблемну подачу матеріалу, вправи на рефлексію, на розвиток самооцінки самосвідомості.

Підбирати такі матеріали, які апелюють до особистого досвіду учнів, до їх почуттів, емоцій, які спонукають їх до висловлення власної думки, оцінки, що стимулює формування ціннісних орієнтацій та прийоми/технології навчання, за яких учень стоїть в центрі навчального процесу, стаючи суб'єктом діяльності. Надавати перевагу навчанню в співробітництві, використанню групової роботи.

IV. Не менш важливим було заслухане питання: Урахування психофізіологічних та гендерних особливостей учнів при вивченні іноземної мови, при цьому рекомендуємо опрацювати матеріали з теми та звернути увагу на те, що:

- При організації навчального та виховного процесу вчитель повинен враховувати специфічні особливості учнів, які визначаються їх приналежністю до тої чи іншої гендерної групи. При цьому для кожної з таких груп необхідно підбирати окремі педагогічні методи, що дасть змогу значно підвищити рівень вивчення ІМ (як першої і другої мови).

V. Слід намагатися упроваджувати перспективні технології на уроках іноземних мов у контексті євроінтеграції та глобалізації українського суспільства. Обговоривши дане питання, рекомендуємо враховувати інноваційні тенденції навчально-виховного процесу, наприклад, такі як:

- гуманізація процесу навчання іноземних мов, що передбачає посилення уваги до особистості кожного учня як вищої соціальної цінності суспільства, установку на формування громадянина з високими інтелектуальними, моральними та фізичними якостями;
- альтернативні навчально-методичні комплекти;
- культурологічний підхід до відбору та методичної організації змісту навчання іноземної мови;
- краще усвідомлення вітчизняної культури через посилення ролі іноземної мови у вихованні учнів і залучення їх до світової культури;
- ранній початок вивчення (дошкільниками) іноземної мови;
- профільно-орієнтоване навчання старшокласників іноземної мови;
- використання елементів проблемного та інтенсивного навчання іноземних мов;
- використання таких сучасних технологій навчання, як проектна методика, навчання у співпраці тощо;
- система застосування лінгводидактичного тестування учнів;
- поява загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти - вивчення, викладання, оцінювання, які мають бути старанно вивчені вчителями, бо саме в них можна знайти багато відповідей на питання сучасної освіти взагалі та української зокрема.

VI. Особлива увага була зосереджена на головних питання сьогодення: Організація та проведення ДПА, ЗНО – 2017. Рекомендуємо учителям опрацювати наступні документи і організовувати роботу відповідно до:

1. Наказу Міністерства освіти і науки від 3 лютого 2016 року № 77

«Про затвердження програм зовнішнього незалежного оцінювання осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти» затверджено програми зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури, історії України, математики, біології, географії, фізики, хімії та російської мов.

2. Наказу Міністерства освіти і науки від 27 липня 2016 року № 888 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки від 3 лютого 2016 року № 77», розроблення та укладання тестів зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов у 2017 році відбуватиметься відповідно до програми, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2014 року № 1121.

3. Наказу Українського центру від 22 вересня 2016 року №163 «Про затвердження Критеріїв оцінювання завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання 2017 року» затверджено Критерії оцінювання завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю з української мови, математики, англійської, німецької, французької, іспанської та російської мов.

4. Наказу Українського центру від 22 вересня 2016 року №162 «Про затвердження Загальних характеристик сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання 2017 року» затверджено Загальні характеристики з української мови і літератури, історії України, математики, біології, географії, фізики, хімії, англійської, німецької, французької, іспанської та російської мов.

5. Наказу Українського центру від 15 вересня 2016 року №156 «Про затвердження Схем нарахування балів за виконання завдань сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання 2017 року» затверджено схеми нарахування балів за виконання завдань сертифікаційних робіт зовнішнього незалежного оцінювання 2017 року.

6. Рекомендацій МОН України «Про організацію та особливості проведення ЗНО з іноземних мов у 2017 році».

7. При виборі посібників для підготовки учнів до проведення ЗНО особливу увагу звертати на сертифіковані та ті посібники, що мають гриф МОН України.

VI. Слід активізувати роботу щодо результативної участі учнів у районному/обласному етапах олімпіади з іноземної мови, науково-дослідницьких робіт МАН.

Заслухати питання на шкільних методичних об'єднаннях «Про організацію літніх мовних таборів».

Брати активну участь у вебінарах, он-лайн конференціях, учнівських та професійних конкурсах, олімпіадах, проектах «GoGlobal», «E-Twinnig» для поглиблення самоосвіти у педагогічній діяльності протягом атестаційного періоду та самовдосконалення професійної майстерності, підвищення фахового рівня, залучення волонтерів для проведення заходів та удосконалення вивчення англійської мови під час літнього таборування на базі шкіл району, оприлюднювати свої власні доробки з досвіду роботи на вітчизняних порталах, сайтах платформах «Шкільне життя», «» для обміну досвідом та отримання сертифікатів за публікацію матеріалів, участь у різних інтернет-конференціях обласного/Всеукраїнського рівнів.

Створити власні сайти, блоги для систематизації матеріалів, обміну досвідом, отримання новин.

Рекомендуємо повторно опрацювати рекомендаційні матеріали МОН України щодо проведення оцінювання навчальних досягнень учнів з предмета

(1-2 класи - вербальне оцінювання (ВЕРБАЛЬНО оцінюються усі предмети, в тому числі інваріантної (постійної) складової. Підсумкова перевірка в 1 класі включає ЛИШЕ підсумкові контрольні роботи в кінці навчального року, жодних ематичних перевірок (контрольних робіт), 3-4, 5-9, 10-11 класи - від 20.08.2008 №755 «Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.08.2011 №996 «Орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти з предметів інваріантної складової навчального плану» (додатки №№1-12) та згідно з інструктивно-методичними рекомендаціями з викладання іноземної мови Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (лист МОНмолодьспорту України від 01.06.2012 №1/9-426, додаток №1).

Унести корективи до календарно-тематичного планування з ІМ, якщо виявленні порушення.

Звернути увагу на ведення шкільної документації (журналів) зошитів/словників відповідно до Інструкції з ведення ділової документації (Заповнення журналів проводиться відповідно до листа МОН України від 11.09.07 №1/9-532 «Вимоги щодо ведення класного журналу в 1-4 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Інструктивно-методичний лист»).

Рекомендуємо ознайомитися з довідковою інформацією щодо програми PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT – PISA.

Пропонуємо опрацювати матеріали Рамкового документа учителя іноземної мови, використати під час безперервного професійного росту в атестаційний та між атестаційний період. Рамковий документ складається з 6 розділів: планування уроків, розуміння процесу учіння та учнів, організація класу та навчальної діяльності, оцінювання та аналіз навчальних досягнень, знання предмета, безперервний професійний розвиток.

З огляду на те, що майже усі стратегічні документи щодо вивчення іноземних мов, зорієнтовані на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, ознайомитись із основними положеннями документа пропонуємо на сайтах:

<http://www.coe.int>;

www.britishcouncil.org.ua;

www.goethe.de/kiel. www.britishcouncil.org

Viktoriia.Ivanishcheva@britishcouncil.org.ua

<http://learnenglish.britishcouncil.org/en/>

На сайті управління освіти взяти для ссилок такі статті:

Засідання районної динамічної групи учителів іноземної мови

– 27 жовтня 2016 року

Районний форум молодих педагогів

16 жовтня 2016 року

Малинськ, не можу зайти на сайт КНМУ – воно там...

І вітання переможцям обласних олімпіад з англ., нім, фр....

Зможеш, знайти, то прикріпиш .. Дякую!

На якого учителя іноземної мови чекає сучасний учень?

Обласний навчально-методичний семінар для вчителів англійської мови- 27 жовтня 2016